

UNIKÁTY

SLOVENSKO-POLSKÉHO
PRÍHRANIČIA – VÝCHOD

Interreg
Polsko-Slovensko
Europejski fundusz regionalny rozwoju

PODKARPACKIE
przestrzeń otwarta

PODKARPACKA
Regionalna
Organizacja
Turystyczna

Táto publikácia je jedným z výstupov projektu "PLSK.01.01.00-00-0116/17-00 – „Hory bez hraníc - integrácia siete turistických chodníkov do cezhraničného turistického produktu", realizovaného projektovými partnermi:

Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze, Centralny Ośrodek Turystyki Górskiej PTTK w Krakowie

Klub Slovenských Turistov

Województwo Podkarpackie

Podkarpacka Regionalna Organizacja Turystyczna

Cieľom projektu je zvýšenie integrity siete cezhraničných turistických chodníkov a súvisiacich prírodných a kultúrnych atrakcií na oboch stranách hranice, čo napomôže uľahčiť prístup k týmto atrakciám, zvýši bezpečnosť turistov a atraktivitu východnej časti slovensko-poľského prihraničného regiónu. Aktivitami projektu sa zabezpečí vytvorenie komplexného turistického produktu, ktorý bude dostatočne rozľahlý a rôznorodý na to, aby sa stal atraktívnym v európskom meradle, čo pozitívne ovplyvní zlepšenie konkurencieschopnosti karpatských peších turistických chodníkov a celkovej propagácie slovensko-poľského kultúrneho a prírodného dedičstva.

Tento projekt je vďaka Európskej únii spolufinancovaný z Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Programu cezhraničnej spolupráce Interreg V-A Poľsko-Slovensko 2014-2020.

Výtlačok zdarma.

Výhradnú zodpovednosť za obsah tejto publikácie nesú jej zostavovatelia a nedá sa stotožniť s oficiálnym stanoviskom Európskej únie.

OBSAH SK

- 1 Bodružal
- 2 Hervartov
- 3 Ladomirová
- 4 Osadné
- 5 Ruská Bystá
- 6 Krásny Brod (ruiny kláštora)
- 7 Humenné, skanzen
- 8 Múzeum ľudovej architektúry v Bardejovských Kúpeľoch
- 9 Svidník, Múzeum ukrajinsko-rusínskej kultúry
- 10 Svidník, skanzen
- 11 Svidník, vojenské múzeum
- 12 Tokajik
- 13 Vojenské prírodné múzeum na Dukle
- 14 Beskydský panteón
- 15 Medová baba
- 16 Fintice, kaštieľ
- 17 Bardejov, Bazilika minor svätého Egídia
- 18 Lupkovský priesmyk (SK – PL hranica)
- 19 Ulič, obec a údolie rieky Uličky
- 20 Zemplínske Háme
- 21 Veľkrop
- 22 Kapušany, hrad
- 23 Zborov, hrad
- 24 Stuzický prales
- 25 Kremenec (trojmedzie SK - PL - UA)
- 26 Sninský kameň
- 27 Sninské rybníky
- 28 Starina (vodná nádrž)
- 29 Veľká Domaša (vodná priehrada)
- 30 Astronomické observatórium (Kolonické sedlo)
- 31 Bardejov, námestie
- 32 Habura
- 33 Hanušovce nad Topľou
- 34 Medzilaborce
- 35 Milková
- 36 Nižná Polianka
- 37 Nižný Komárnik
- 38 Nová Sedlica
- 39 Parihuzovce
- 40 Roztoky
- 41 Runina (SK - PL hranica)
- 42 Ruská Volová
- 43 Ruské
- 44 Snina
- 45 Stakčín
- 46 Stropkov
- 47 Svidník
- 48 Ulič, Minigaléria drevených kostolíkov (Cerkvi)
- 49 Zboj
- 50 Rozhľadňa Žobrák

OBSAH PL

- 1 Czarnorzecko-Strzyżowski Krajinny park
- 2 Hrad Kamieniec v Odrzykoni
- 3 Krosno
- 4 Diablow Kamień
- 5 Narodny Park Magura
- 6 Kostol sv. Kozmu a Damiána v Kotani
- 7 Vzdelávacie a múzejné centrum v Krempne
- 8 Kostol sv. Maksymiliana Kolbe v Krempnej
- 9 Kostol sv. Márie Magdalény v Dukle
- 10 Rozhľadňa na Cergowej
- 11 Múzeum Lemkovskej kultúry v Zydranowej
- 12 Jaśliska
- 13 Iwonicz-Zdrój
- 14 Kostol Nanebovzatia Panny Márie v Bałucianke
- 15 Rymanów-Zdrój
- 16 Prielom Wisłoka v Rudawce Rymanowskiej
- 17 Lyžiarsky areál Kiczera Ski
- 18 Zrúcaniny hradu Sobień
- 19 Sanok
- 20 Sanok, Múzeum ľudového staviteľstva - skanzen
- 21 Historické múzeum v Sanoku
- 22 Zagórz, zrúcaniny kláštora bosých karmelitánov
- 23 Szczawne, cerkev Zosnutia Bohorodičky
- 24 Komańcza, Cerkev Ochrany Matky Božej
- 25 Prírodná rezervácia Zwierzło, Duszatyrské jazerá
- 26 Ciśnieńsko-Wetliński krajinný park
- 27 Cisna
- 28 Bieszczadská úzkokoľajná železnica
- 29 Hrad Kmitovcov v Lesku
- 30 Synagoga v Lesku
- 31 Židovský cintorín v Lesku
- 32 Kamień Leski w Glinnem
- 33 Bieszczadské cyklodreziny
- 34 Jazero Solińskie
- 35 Polańczyk
- 36 Korbania
- 37 Cerkev sv. Paraskevyy v Łopienke
- 38 Prírodná rezervácia Sine Wiry
- 39 Arłamów
- 40 Krajinný park Slonnych hôr
- 41 Ustrzyki Dolne
- 42 Kostol Božej Matky Podporovateľky veriacich v Równi
- 43 Cerkev sv. Archanjela Michala v Bystrom
- 44 Lutowska
- 45 Kostol Nanebovzatia Panny Márie v Smolniku
- 46 Zubria zvernica v Mucznom
- 47 Polonina Wetlińska
- 48 Bieszczadský národný park
- 49 Bukové Berdo
- 50 Tarnica

Autor fotografie: Ján Lacika

Autor fotografie: Ján Lacika

1 Bodružal

GPS N 49.352749 E 21.707439

Ak pôjdete po ceste 21 smerom Svidník – Dukla [Poľsko], je potrebné odbočiť v obci Krajná Poľana smerom na obec Bodružal.

Cez obec vedie zelený značený turistický chodník, ktorý ide z obce Krajná Poľana a končí v obci Krajné Čierne.

Na požiadanie.
+421 54 759 3652, +421 905 166 420

ZAÚJÍMAVOSTI

Chrám svätého Mikuláša (Cerkov/Cerkva svätého Nikolaja) je drevená gréckokatolícka cerkev byzantského obradu v obci Bodružal. Cerkev je zasvätená svätému Mikulášovi Divotvorcovi, arcibiskupovi z Myry v Lýkiji. Od roku 2008 je chrám zapísaný do svetového zoznamu kultúrneho dedičstva UNESCO. Chrám je súčasťou jedinečného urbanistického celku na vyvýšenom mieste v centre obce. Okrem chrámu ho tvorí aj samostatná zvonica, príslušný cintorín a drevená ohrada so šindľovou strieškou a vstupnou brámkou, ktorá je zakrytá kužeľovou strechou s makovičkou. Samotný chrám je prototypom cerkvi, tzv. lemkovského typu. Pochádza z roku 1658 a patrí k najstarším dreveným sakrálnym stavbám byzantského obradu na Slovensku.

Kostolík sa nachádza vedľa zeleného turistického značeného chodníka.

Hervartov 2

N 49.246601 E 21.203699 GPS

ZAÚJÍMAVOSTI

Rímskokatolícky drevený Kostol svätého Františka z Assisi bol v roku 2008 zapísaný, spolu s ďalšími 7 drevenými kostolmi Karpatského oblúka, do Zoznamu svetového kultúrneho dedičstva UNESCO.

Rímskokatolícky drevený Kostol sv. Františka z Assisi postavili koncom 15. storočia (zrejme v rokoch 1499 a 1500) pod vplyvom gotiky.

Je najstarším a najzachovalejším dreveným kostolom na Slovensku. K najcennejším častiam jeho interiéru patria gotické tabuľové obrazy a nástenné maľby z roku 1655 a 1805.

Ak uvažujete, že by ste navštívili aspoň jeden drevený kostolík na Slovensku, vyberte si tento.

Obec leží na ceste číslo 3498, neďaleko mesta Bardejov. Parkovisko sa nachádza priamo vedľa cesty a pod kostolíkom. Pri parkovisku sú aj toalety.

Cez obec prechádza červený značený turistický chodník, ktorý vedie cez sedlo Žobrák (hodina a 20 minút chôdze) na vrch Žobrák, kde sa nachádza rozhľadňa s prístreškom.

Na požiadanie.
+421 54 479 3239, +421 918 678 260

Autor fotografie: Ján Lacička

Autor fotografie: Henryk Bielamowicz

3 Ladomirová

GPS N 49.140000 E 22.151098

Ladomirová je obec, ktorá sa nachádza pri meste Svidník, na ceste smerom na Duklu. V obci sa nachádza drevený kostolík. Oproti kostolíku je malé parkovisko s prístreškom.

Obec obchádzajú turistické alebo cykloturistické značené chodníky, ale i tak stojí za vašu návštevu.

Na požiadanie.
+421 54 752 5300, +421 907 471 212,
+421 910 513 308

ZAÚJÍMAVOSTI

Kostol svätého Michala archanjela je drevená cerkev so zvonnicou z roku 1742 a je zasvätená svätému Michalovi Archanjelovi. Bol postavený bez jediného klinca. V čase druhej svetovej vojny bola poškodená pravá strana ikonostasu, zreštaurovali ju v roku 1946. Cerkev bola znovu poškodená v roku 1957, keď na ňu pri búrke spadla lipa. Pri chráme je postavená zvonica.

Cerkev je národnou kultúrnou pamiatkou, a je zapísaná v Zozname svetového kultúrneho dedičstva UNESCO. Drevený gréckokatolícky chrám v Ladomirovej patrí k architektonicky najhodnotnejším a najreprezentatívnejším chrámom východného obradu na Slovensku.

Osadné 4

N 49.140000 E 22.151098 GPS

ZAÚJÍMAVOSTI

V malej obci sa nachádza zaujímavosť: krypta. Je to jedinečná kostrica vojakov z I. svetovej vojny, ktorá je umiestnená v pravoslávnom chráme Nanebovstúpenia Pána. V 20-tych rokoch 20. storočia nebolo z rôznych dôvodov možné, aby si pravoslávni veriaci postavili svoj chrám. Tak padlo rozhodnutie, že si nepostavia kostol, ale pamätník obetiam I. svetovej vojny. Povoľenie na stavbu dostali, a tak postavili kostol a pod ním kryptu pre ostatky vojakov. Kostrové pozostatky patria vyše 1600 padlým vojakom, ktorých ostatky boli presunuté na toto miesto zo širokého okolia. Krypta je prístupná pre verejnosť, rovnako ako aj unikátne informačné centrum.

Do obce je potrebné odbočiť z cesty Medzilaborce – Snina (číslo cesty 567).

Do obce sa dá prísť z Poľska, a to po žltej turistickej značke Maniów – Balnica, ktorá vás zavedie na hranicu Poľska a Slovenska. Odtiaľ je potrebné pokračovať po žltej značke dolu do obce Osadné

Na požiadanie.
+421 57 779 8647-8, +421 940 600 501

Autor fotografie: Ján Lacika

Autor fotografie: Ján Lacika

5 Ruská Bystrá

GPS N 48.856749 E 22.296554

Drevený kostolík je dostupný po zelenom turistickom značenom chodníku, ktorý sa začína približne v strede obce. Parkovať je možné pred miestnym barom, nachádzajúcim sa pred začiatkom turistického chodníka.

Na požiadanie.
+421 51 756 2668

ZAÚJÍMAVOSTI

Chrám Prenesenia ostatkov svätého Mikuláša bol postavený na začiatku 18. storočia, medzi rokmi 1720 až 1730. Ide o trojdielnu zrubovú stavbu so šindľovou strechou. Interiér je v barokovom a rokokovom štýle a pochádza zo začiatku 18. storočia.

Cerkva v Ruskej Bystrej je architektonicky odlišná od gréckokatolíckych cerkví v Bodružale a v Ladomirovej tým, že zrubové trámy nie sú z exteriéru kryté žiadnymi ďalšími vonkajšími doskami alebo šindľom. Ďalšou zaujímavosťou je, že strop nie je zrubový a voľne vystupujúci priestor do výšky (v podobe zrezaného ihlanu), ako je to pri iných cerkvách, ale pohľadovo plošne uzatvorený rovnými doskami. V interiéri cerkvi je vzácna najmä ikona Ukrižovania.

Krásny Brod 6 (ruiny kláštora)

N 49.225656 E 21.895752 GPS

ZAÚJÍMAVOSTI

Neďaleko obce sa nachádzajú ruiny Monastiera (kláštora) Zostúpenia Svätého Ducha zo 14. storočia. Neďaleko od ruín pôvodného monastiera bol vybudovaný nový baziliánsky monastier a chrám, kde je umiestnená aj zázračná ikona krásnobrodskéj Bohorodičky.

V blízkosti zrúcaniny monastiera, 50 metrov východne od kaplnky, je vojnový cintorín z prvej svetovej vojny. V minulosti mal pôdorys štvorca s latinským krížom v strede. Na vojenskom pohrebisku je pochovaných približne 1 000 neznámych vojakov Rakúsko-Uhorskej armády a Čárskej ruskej armády.

Ruiny kláštora sa nachádzajú približne dva kilometre južne od obce Krásny Brod. Je potrebné ísť cestou 559 smerom na Humenné. Zrúcanina sa nachádza po ľavej strane a je obklopená stromami. Pred ňou je po ľavej strane vidieť nový kláštor. Cez obec prechádza zelená cykloznačka, ktorá vedie z mesta Humenné do mestečka Medzilaborce.

celoročne

Autor fotografie: Ján Lacika

Autor fotografie: Ján Lacika

7 Humenné, skanzen

GPS N 48.940318 E 21.909539

ZAÚJÍMAVOSTI

Skanzen sa nachádza pri kaštieli. Je potrebné sa dostať k severnému koncu námestia Slobody. Najbližšie je možné parkovať na koncoch ciest Gorkého a Mierovej, ktoré končia pri námestí Slobody. Kaštieľ je zo severného okraja námestia ľahko viditeľný. Kaštieľ je potrebné obísť sprava. O približne 80 metrov ďalej sa nachádza vstup do skanzenu.

1. 5. – 31. 10.:

pondelok: zatvorené

utorok – piatok: 10,00 – 17,00

sobota – nedeľa: 14,00 – 17,00

1. 11. – 30. 4.:

pondelok – piatok: len vopred ohlásené návštevy, min. 5. osôb

sobota – nedeľa: zatvorené

Expozícia ľudovej architektúry a bývania má približne 15 väčších budov a exponátov. Nájdete tam napríklad drevený kostolík z Novej Sedlice. Nad vstupom do kostola je na drevenom tráme vyrytý dátum jeho postavenia, rok 1764. Ďalej sú to vodný mlyn z Vyšnej Jablonky či obytný hospodársky dom. Pochádza z Kalnej Roztoky a do areálu skanzenu bol presťahovaný v roku 1976, ako mnohé iné domy a sýpky. Všetky tieto budovy boli rozobraté na svojich pôvodných miestach, prenesené a znovu postavené. Nejedná sa o repliky, ale o pôvodné a originálne stavby.

Múzeum ľudovej architektúry 8 v Bardejovských Kúpeľoch

N 49.330681 E 21.267096 GPS

ZAÚJÍMAVOSTI

Skanzen v Bardejovských Kúpeľoch bol otvorený ako prvé múzeum ľudovej architektúry na Slovensku. Nachádza sa v ňom 24 obytných, sakrálnych, hospodárskych a technických stavebných objektov, ktoré reprezentujú ľudovú kultúru a staviteľstvo slovenského a rusínskeho etnika. Väčšina objektov pochádza z 19. a prvej polovice 20. storočia. Typologicky patrí k dreveným stavbám karpatského typu. Najstaršie i najväčšie sú drevené zrubové chrámy východného obradu z 18. storočia, prenesené z obcí Zboj a Mikulášová. Po komplexnej obnove skanzenu v roku 2009 pribudli ešte tri významné objekty – jednou z nich je zvonica z Janoviec, ktorá bola postavená ešte v roku 1700.

Počas letnej turistickej sezóny (1. 5. – 30. 9.):

utorok – nedeľa: 10,00 – 12,30, 13,00 – 18,00,

Počas zimnej turistickej sezóny (1. 10. – 30. 4.):

utorok – nedeľa: 9,30 – 12,30, 13,00 – 15,00.

posledný vstup do expozície je 30 minút pred ukončením otváracie doby, pre vopred nahlásené skupiny návštevníkov môže byť skanzen sprístupnený, aj v čase od 8,00 – 10,00

Autor fotografie: Peter Zelizňák

Autor fotografie: Ján Lacika

9 Svidník, Múzeum ukrajinsko-rusínskej kultúry

GPS N 49.305801 E 21.570851

ZAÚJÍMAVOSTI

Múzeum sa nachádza na námestí mesta Svidník. Námestie je tvorené pešou zónou na Centrálnej ulici.

Utorok – piatok: od 8,30 do 16,00
Sobota – nedeľa: od 10,00 do 16,00

Múzeum ukrajinsko-rusínskej kultúry, alebo aj ukrajinskej kultúry, dokumentuje kultúrno-historický vývoj ukrajinsko-rusínskeho obyvateľstva na Slovensku. Okrem prvej časti Človek a príroda, kde je predstavená flóra a fauna karpatskej prírody, zachytáva expozícia vývoj človeka od praveku cez obdobie feudalizmu, socializmu až po súčasnosť.

V expozícií sú vystavené unikátne archeologické nálezy – mamutí kel a mamutí zub z okolia Svidníka. Ďalej sú to kamenné sekeromlaty, kamenné sekery či amforovité nádoby z obdobia praveku. Nájdete tu tiež stredoveké písomné pamiatky, ako napríklad listiny o vzniku jednotlivých obcí a dokumenty o národnostnom postavení západoukrajinského obyvateľstva. Návštevník môže vidieť aj ukážky hmotnej a duchovnej kultúry Rusínov. Veľmi dobre je zdokumentované aj literárne úsilie Rusínov-Ukrajincov.

Svidník, skanzen 10

N 49.304629 E 21.556774 GPS

ZAÚJÍMAVOSTI

Skanzen bol sprístupnený v roku 1982 a predstavuje životné podmienky Rusínov v slovenskej časti Karpát. Má rozlohu 10 hektárov. V drevených zrubových historických objektoch je zozbieraný ľudový nábytok, domáci inventár a tradičné pracovné náradie. Popri hlavných typoch obydľí sú v expozícií zastúpené aj všetky druhy tradičných hospodárskych budov: stodoly, chlievy, sýpky, senníky, pivnice, studne a ďalšie menšie stavby. Technické a hospodárske budovy z prelomu 19. a 20. storočia sú zastúpené vodným mlynom, veterným mlynom a vodnou pilou. V priestoroch skanzenu sa nachádza aj drevená cerkev (kostol) z Novej Polianky z roku 1763.

Skanzen sa nachádza v meste smerom na Bardejov. Odbočuje sa vľavo na Festivalovú ulicu. Cesta prechádza okolo futbalového ihriska a amfiteátra, v ktorom sa konajú festivaly. Pri amfiteátri je aj veľké parkovisko. Menšie parkovisko sa nachádza aj pri vchode do skanzenu.

Máj – október:

pondelok – piatok od 8,30 do 18,00
sobota – nedeľa od 10,00 do 18,00

V októbri je skanzen otvorený do 17,00

November – apríl: len vopred ohlásené návštevy

Autor fotografie: Tomáš Grman

11 Svidník, vojenské múzeum

GPS N 49.308043 E 21.565486

ZAÚJÍMAVOSTI

Centrálna expozícia Vojenského historického múzea vo Svidníku obsahuje zaujímavo spracované informačné panely. Sú plné dôležitých skutočností z dejín vojenstva na Slovensku, doplnené o dobovú fotodokumentáciu s príslušným textom a chronológiou významných udalostí. Nájdete tu aj trojrozmerné zbierkové predmety, približujúce novodobé vojenské dejiny spred I. svetovej vojny až po ukončenie II. svetovej vojny.

1. 4. – 30. 4.:

utorok – piatok: 9,00 – 17,00,
sobota – nedeľa: 9,00 – 17,00
(technická prestávka 12,00 – 12,30),

1. 5. – 15. 10.:

utorok – piatok:
sobota – nedeľa:

16. 10. – 30. 11.:

utorok – piatok:
sobota – nedeľa:

1. 12. – 31. 3.:

utorok – piatok:
sobota – nedeľa:

Autor fotografie: Ján Lacika

Tokajík 12

N 49.104267 E 21.705036 GPS

ZAÚJÍMAVOSTI

Tokajická tragédia v obci Tokajíku bol masaker, ktorý sa udial 19. a 20. novembra 1944 v katastrálnom území obce Tokajík. Bola to odvetná akcia nemeckých jednotiek za pomoc miestneho obyvateľstva partizánom. Dňa 19. novembra najprv nemecké jednotky sústredili mužov pri miestnom kostole. Odtiaľ ich viedli severne od obce, kde ich postrelali. Pri tomto zločine zahynulo 32 mužov, dvom raneným sa podarilo prežiť. Nasledujúceho dňa (20. novembra 1944) nacisti obec vypálili, vydrancovali a rozohnali ženy a deti.

Múzeum sa nachádza na začiatku obce, v budove obecného úradu. Pred budovou je veľké parkovisko. Oproti múzeu je pamätník za civilné obete II. svetovej vojny, tzv. „Tokajická tragédia“. Pamätník Padlým partizánom nájdete približne dva kilometre po ceste a neskôr po modrom značenom turistickom chodníku smerom z obce Tokajík na obec Brusnica.

Pondelok – Piatok: 8,00 – 12,00 hod

Autor fotografie: Tomáš Grman

13 Vojenské prírodné múzeum na Dukle

GPS N 49.412251 E 21.699640

ZAÚJÍMAVOSTI

Pri ceste k hraničnému prechodu Dukla sa nachádzajú rôzne exponáty vojenskej techniky. Samotným bojom je venované Vojenské historické múzeum, ktoré sa nachádza v budove rozhľadne. Prístup k nej je po modrej turistickej značke, ktorá začína priamo na hraničnom priechode. Parkovisko je na poľskej strane.

1. 5. – 15. 10.: 9,00 – 17,00, posledný vstup o 16,30.

Okolo pamätníkov a múzea vedie červený značený turistický chodník.

Múzeum pripomína ťažké boje v Duklianskom priesmyku. Týmto priesmykom prechádzala v závere II. svetovej vojny na Slovensko oslobodzovacia armáda sovietskych a česko-slovenských vojsk. Na malom území sa v ťažkých bojoch stretli početné vojská: 150 000 sovietskych vojakov a 16 700 česko-slovenských vojakov, ktorí útočili z Poľska, oproti nim stálo na Slovenskom území: 100 000 nemeckých a maďarských vojakov. Výsledok: osloboditelia nakoniec zvíťazili za cenu 110 000 mŕtvych alebo zranených, na strane protivníka zostalo 52 000 mŕtvych, zranených alebo zajatých.

Autor fotografie: Peter Draguň

Beskydský panteón 14

N 49.035899 E 22.249718 GPS

ZAÚJÍMAVOSTI

Panteón sa nachádza pri križovatke značených cyklistických trás „Križovatka Jalová“.

Netradičný symbolický cintorín originálnym spôsobom predstavuje sedem najvýznamnejších historických i súčasných osobností, ktoré svojou činnosťou prispeli k rozvoju sninského regiónu. Mená osobností sú vyryté do rozhádzaných balvanov. Svoj kameň tu majú básnik Alexander Duchnovič z Topole, zberateľ národného umenia Jurko Kolinčák zo Stariny, zbrojník Fedor Hlavatý, vojnový reportér Egon – Ervín Kisch, rozprávkár zo Zboja Michal Pustaj, novinár a spisovateľ Ladislav Mňačko i významný filozof Peter Lodij zo Zboja.

Vzhľadom k blízkosti k polohe pri ceste je to vhodné miesto na zastavenie, či už prechádzate bicyklom, alebo autom.

Miesto sa nachádza hneď pri odbočke z cesty Snina – Ulič (číslo 558) do obce Jalová. Pri križovatke je krytá autobusová zastávka a menšia plocha na parkovanie.

celoročne

Autor fotografie: Peter Dragúň

15 Medová baba

GPS N 49.079826 E 22.460529

ZAÚJÍMAVOSTI

Socha sa nachádza v tesnej blízkosti žltého značeného turistického chodníka, ktorý začína v obci Nová Sedlica na Slovensku a končí v Poľsku, v obci Wetlina. Miesto je pod poľovníckou chatou pri Zbojskom potoku.

celoročne

Medová baba je názov miesta, lúky, kde žila Žofia Maťašovská – jednoduchá skromná žena. S nesmiernou láskou sa starala o viac ako 80 včelích úľov. Chýr o nej a jej kvalitnom horskom mede sa rozšíril do ďalekých končín. Jej produkty odoberali slávne perníkárne v českých Pardubiciach či čokoládovne v nemeckom Kolíne. Žofia tu žila spolu so svojim mužom a dvoma dcérami takmer 25 rokov. Rodina sa na toto miesto presťahovala z Poľska v roku 1928.

Ide o veľkú lúku s monumentálnou sochou ženy – Medovej baby. Socha má výšku 7 metrov. Osadená bola v roku 2002. Na lúke sa nachádza aj zrubový včelín (so skutočnými včelami – Pozor!), takže drevená Žofia stále dohliada na kvitnúce lúky a pracovité včely.

Autor fotografie: Ján Lacika

Fintice, kaštieľ 16

N 49.051834 E 21.284782 GPS

ZAÚJÍMAVOSTI

V obci sa nachádza renesančný kaštieľ z prvej polovice 17. storočia. Zaujímavosťou je prepojenie kaštieľa s povedľa stojacim kostolom prostredníctvom budovy, ktorá premostuje miestny potok. Okolo komplexu kaštieľa sa rozkladá upravený park.

V súčasnej dobe v budove (okrem Obecného úradu, materskej školy a iných inštitúcií) sídli Galéria a múzeum ľudového umenia, ktorá zhromažďuje, odborne spravuje a širokej verejnosti sprístupňuje ľudovo-umelecké diela z obce a z príľahlej oblasti. Okrem stájej expozície usporadúva aj rôzne príležitostné výstavy.

Približne v strede obce na Hlavnej ulici sa nachádza kostol Návštevy Panny Márie. Pri ňom sa nachádzajú aj dve parkoviská, potraviny a bar. Odtiaľto je vchod do kaštieľa približne 40 metrov po ulici „Pri kaštieli“. V obci začína aj modrý turistický značený chodník, ktorý vedie a končí na vrchu Stráž (740 m n. m., čas pešieho výstupu je hodina a 40 minút).

Pondelok – Piatok: 7,00 – 15,00,
Sobota – Nedeľa: na objednávku: +421 51 748 1010

Autor fotografie: Ján Lacika

17 Bardejov Bazilika minor svätého Egídia

GPS N 49.293477 E 21.275411

Vzácná bazilika sa nachádza na Radničnom námestí v meste Bardejov.

Pracovné dni: 9,30 – 16,00,
Sobota 10,00 – 15,00 (okrem času sobášov),
Nedeľa 11,30 – 15,00 (po skončení farskej sv. omše
a krstov; v prvú nedeľu v mesiaci len do 14,30 hod.).

ZAÚJÍMAVOSTI

Najvýznamnejšou pamiatkou námestia v Bardejove je Bazilika minor svätého Egídia, stojaca v jeho severnej časti. Začali ju stavať začiatkom 15. storočia, zrejme na mieste kláštora cisterciánov. Chrám dostal podobu veľkolepej gotickej baziliky s tromi loďami. Dostavbu kostola završilo zaklenutie hlavnej lode v rokoch 1513 až 1518. V tvarovo jednoduchšej, ba až strohejšej architektúre sa skrýva mnoho hodnotných detailov a umeleckých diel. V súbore 11 neskorogotických krídlových oltárov, postavených v období rokov 1460 až 1520, sa za najcennejší považuje bočný oltár Narodenia Pána, ktorý sa zaraďuje k prácam krakovskej dielne W. Stwosza. Plastika Stolica milosti v predele oltára svätej Barbory, zhotovená pravdepodobne v dielni Majstra Pavla z Levoče, sa považuje za vrcholnú rezbársku prácu na Slovensku. V roku 2001 bol chrám povýšený na baziliku minor.

Autor fotografie: Dušan Reiser

Lupkovský priesmyk 18 (SK – PL hranica)

N 49.250583 E 22.038417 GPS

ZAÚJÍMAVOSTI

Pre uľahčenie dostupnosti Haliče (Poľsko) sa Rakúsko-Uhorsko rozhodlo vybudovať železničnú trasu medzi Trebišovom a Haličom. Karpatský hrebeň trať prekonávala údolím Vydranky a popod Lupkovský priesmyk, priamo do osady Stary Łupków v Haliči. Veľké prevýšenie si vyžadovalo budovať trať s výrazným stúpaním po úbočí vrchov. Najvyššiu časť hrebeňa prekonáva 461 metrov dlhým tunelom.

Pôvodne mal mať až 750 metrov a 20 m hlboké zárezy. V rokoch 1882 – 1920 bola celá trať dvojkoľajná. Po vzniku samostatnej Poľskej a Československej republiky sa doprava zo severojužného smeru zmenila na východozápadnú a trať už nebola využívaná.

Tunel bol poškodený počas I. aj II. svetovej vojny. Dnes je obnovený a trať je pripravená pre turistov.

Prístup k priesmyku zo Slovenskej strany je možný po zelenom značenom turistickom chodníku z obce Palota.

celoročne

Autor fotografie: Dušan Reiser

19 Ulič, obec a údolie rieky Uličky

GPS N 48.963047 E 22.425928

ZAÚJÍMAVOSTI

Arpádova línia leží pri ukrajinskej hranici. Vede k nej od hlavnej cesty žltá miestna turistická značka.

celoročne

Arpádova línia bolo obranné opevnenie budované Maďarskom počas II. svetovej vojny. Jedná sa o fortifikačný systém, ktorého okraj zasahuje aj na územie súčasnej Slovenskej republiky (v čase II. svetovej vojny, to bolo územie Maďarska). Opevnenú líniu pomenovalo Maďarsko (v tých rokoch Maďarské kráľovstvo) po legendárnom náčelníkovi, vojvodcovi Arpádovi, ktorý priviedol staromaďarské kmene na územie dnešného Maďarska. Rôzne bunkre a zátarasy, ktoré tvorili túto líniu, boli budované počas II. svetovej vojny. Vzhľadom k všeobecnému nedostatku stavebného materiálu a pracovnej sily neopliývali veľkou kvalitou. Opevnenia boli stavané na východnej a severnej hranici vtedajšieho Maďarska, dnes hranice Ukrajiny a Slovenska. Časť Arpádovej línie je pri obci Ulič zrekonštruovaná. Línia nakoniec počas II. svetovej vojny nezohrala takmer žiadnu dôležitú úlohu.

Autor fotografie: Žalka Sekelová

Zemplínske Hámre 20

N 48.948062 E 22.156838 GPS

ZAÚJÍMAVOSTI

V obci Zemplínske Hámre sa začína Náučný chodník. Nachádza sa tu múzeum, zamerané na ťažbu, spracovanie železnej rudy, výrobu dreveného uhlia a dopravu dreva. Návštevníkov oboznamuje s udalosťami súvisiacimi so vznikom osady, prezentuje spôsob bývania v minulosti a sú tu zaujímavé architektonické prvky kamenných murovaníc. Hámorský náučný chodník má 14 zastavení a dĺžku 6,8 km. V obci bola odliata socha Herkula, ktorá je teraz umiestnená pri kaštieli v Snine. Ďalej tu boli odliate 2 sochy levov, ktoré sa nachádzajú pri Humenskom kaštieli. Múzeum je výnimočné najmä vystavenými strojmi, bucharmi a inými exponátmi, ktoré sú charakteristické pre ťažbu a dobývanie železnej rudy.

Obec sa nachádza neďaleko mesta Snina. Dostupná je po ceste 74, Snina – Humenné. V obci Belá nad Cirochou je potrebné odbočiť. Do obce Zemplínske Hámre je možné prísť aj po zelenom značenom turistickom chodníku z mesta Snina, ktorý sa začína neďaleko kaštiela Snina.

Múzeum má rôzne otváracie hodiny, viac na muzeum@zemplinskehamre.sk alebo +421 917 659 842

Autor fotografie: Marek Sobola

21 Veľkrop

GPS N 49.237720 E 21.752994

ZAÚJÍMAVOSTI

V závere obce Veľkrop sa pri kostole (vpravo) nachádza autobusová zastávka (vľavo). Kúsok ďalej je aj miestny bar, kde je možné zaparkovať. K cintorínu je potrebné pokračovať cestou proti prúdu potoka a neskôr doprava. Keď už prejdete približne 300 metrov, po poľnej ceste odbočíte na križovatke opäť vpravo. Po pár metroch vyjdete na lúku, ktorou budete pokračovať rovno. Po prejení približne 400 metrov uvidíte vpravo dolu cintorín s obdĺžnikovým pôdorysom, ktorý je lemovaný stromami.

celoročne

Najväčší vojnový cintorín na Slovensku z obdobia I. svetovej vojny sa nachádza v katastri obce Veľkrop. V ostatných rokoch prešiel rekonštrukciou. Na cintoríne je pochovaných 8 862 vojakov rakúsko-uhorskej a ruskej armády. Autorom centrálného monumetu je krajinný architekt Marek Sobola. Pred pamätníkom sú vysadené dva pamätné stromy, duby letné, z odrody Concordia. Názov odrody znamená v latinčine svornosť.

Autor fotografie: Ján Lacika

Kapušany, hrad 22

N 49.055308 E 21.320772 GPS

ZAÚJÍMAVOSTI

Na pomerne strmom kopci, na mieste starého slovanského hradiska, postavili v 13. storočí hrad, ktorý mal chrániť kráľovskú cestu vedúcu z Prešova na sever. Zrúcanina hradu vidno nad obcou Kapušany, na skalnom výbežku vrchu Zámčisko. Bol to hrad Kapušany alebo aj Kapušiansky hrad.

Zachovali sa z neho vysoké kamenné múry či zvyšky omietok, okien a strielnic. Veľká časť hradu bola v posledných rokoch obnovená, a to vrátane vybudovania vyhládokovej veže.

Vďaka projektu „Záchrana kultúrneho dedičstva“ pri konverzácii ruín tu našli prácu ľudia, ktorí patrili k dlhodobým nezamestnaným.

celoročne

Hrad Kapušany leží nad rovnomennou obcou Kapušany. Vedie naň zelený značený turistický chodník, ktorý začína v obci pri železničnej a autobusovej zastávke. Turistovi zaberie výstup na hrad približne trištvrte hodinu.

Autor fotografie: Ján Lacika

23 Zborov, hrad

GPS N 49.352190 E 21.299314

Hrad Zborov je najľahšie dostupný z rovnomennej obce Zborov. Najľahší prístup je na juhozápad. Prechodom cez obec, v smere toku riečky Kamenec. Na konci obce je žltá turistická značka, ktorá nás dovedie až na hrad. Na žltú turistickú značku sa dá prísť aj po červenej turistickej značke, tá však vedie po frekventovanej ceste. Na parkovanie odporúčame použiť parkovisko pri potravinách, ďalej v obci. Pri obci je veľká osada Rómov.

celoročne, cez víkend so sprievodcom

ZAÚJÍMAVOSTI

Hrad postavili začiatkom 14. storočia na ochranu uhorsko-poľskej cesty. V období stavovských povstaní ho napadlo cisárské vojsko a v roku 1684 zbúralo. Z rozsiahleho renesančne prestavaného hradu sa zachovali len múry. Na hrade sa okrem stredovekých pamiatok nachádza aj pamätný kameň z I. svetovej vojny. Hrad je v súčasnosti opravovaný dobrovoľníkmi, ktorí vás po hrade radi prevedú a zároveň vám porozprávajú históriu a povesti, ktoré sa k nemu viažu.

Autor fotografie: Tomáš Grman

Stužický prales 24

N 49.083536 E 22.530384 GPS

ZAÚJÍMAVOSTI

Národná prírodná rezervácia Stužica (Stužický prales), vyhlásená v roku 1965 sa rozkladá v národnom parku Poloniny. Presnejšie v Bukovských vrchoch, na rozhraní Slovenska, Poľska a Ukrajiny, v hlbokéj doline okolo rieky Stužica. Rozkladá sa na rozlohe viac ako 761 ha. Ochrňuje sa tu komplex prírodných bukových a jedľovo-bukových porastov pralesového charakteru, so štruktúrou lesa vo všetkých štádiách jeho vývoja. Osobitným vzrastom a vekom sa tu vyznačuje jedľa, ale aj buk a javor horský. Z lesných typov biotopov výrazne dominujú bukové a jedľovo-bukové lesy. V kamenitých zárezoch úžľabín sa uplatňuje aj javor horský a brest horský. V pralese žije mnoho pôvodných karpatských, a niekoľko endemických druhov rastlín, húb a živočíchov. Lokalita zaberá dosť značné výškové rozpätie 650 – 1 207 m n. m. Stužica patrí medzi najvýznamnejšie chránené územia na Slovensku. Územie má aj veľký medzinárodný význam.

Rezervácia sa nachádza v údolí rieky Stužica, kam vedie značený turistický chodník – červená značka. Výlet môžeme začať v slovenskej obci Nová Sedlica, odkiaľ po červenej značke prídete až na trojhrianičný vrchol Kremenec. Z Poľskej strany je možné do údolia zostúpiť z vrchu Kremenec, na ktorý sa dá dostať napríklad po modrom značenom turistickom chodníku z obce Ustrzyki Górne, ktorý je súčasťou modrej trasy: Rzeszów – Grybów.

celoročne

Autor fotografie: Tomáš Grman

25 Kremenec (trojmedzie SK - PL - UA)

GPS N 49.087993 E 22.565706

Výstup na vrchol je možno začať na slovenskej strane v obci Nová Sedlica. K hraničnému vrchu vás dovedie červená turistická značka. Z poľskej strany je najkratšia cesta na vrchol z obce Ustrzyki Górne po modrej turistickej značke, ktorá je súčasťou modrej značky: Rzeszów – Grybów.

celoročne

ZAÚJÍMAVOSTI

Kremenec je najvyšší vrch v Bukovských vrchoch na slovenskom území. Vrchol s nadmorskou výškou 1 221 m n. m. sa nachádza asi 150 m východne od slovensko – poľsko – ukrajinskej štátnej hranice. Na najvyššom bode sa nachádza čierny žulový trojhranný obelisk označujúci trojmedzie. Každá jeho strana smeruje k jednému z hraničných štátov. Vrchol Kremenca je zalesnený a neposkytuje výhľady, prechádzajú cez neho iba hraničné prieseky. Výhľady ponúka jeho okolie, ako Kamenná lúka (1 200,9 m n. m.), vzdialená približne 25 minút pešej chôdze a významný poľský vrch Wielka Rawka (1 307,2 m n. m.), ktorý je vzdialený približne 45 minút pešej chôdze.

Autor fotografie: Ján Lacika

Sninský kameň 26

N 48.929385 E 22.189572 GPS

ZAÚJÍMAVOSTI

Tento skalný andezitový vrch sa skladá z dvoch samostatných skalných brál, a to plošne menšieho ale vyššieho Malého Sninského kameňa (1 006 m n. m.), a nižšieho, ale plošne väčšieho Veľkého Sninského kameňa (998 m n. m.). Priemerná výška skálnej steny je 20 metrov. Západný okraj skalných brál, ktorý vyzerá majestátne najmä z údolia Cirochy, je vysoký až 40 metrov. Šírka skál je miestami len 5 – 15 metrov. Veľký Sninský kameň je dlhý približne 180 metrov a Malý približne 70 metrov.

Sninský kameň je vyhľadávanou turistickou atrakciou. Vrcholové plošiny oboch častí Sninského kameňa (skalného brala) sú sprístupnené pomocou železných rebríkov.

celoročne

Zo severu je vrch dostupný priamo z mesta Snina. Najvhodnejšie je začať na Sninských rybníkoch a pokračovať po modrom značenom turistickom chodníku. Z juhu je výstup kratší, začína sa pri jazere Morské oko (táto časť je mimo mapy).

Autor fotografie: Ján Lacika

27 Sninské rybníky

GPS N 48.974781 E 22.187533

ZAÚJÍMAVOSTI

Známa rekreačná oblasť je dostupná z mesta Snina po modrej turistickej značke. Turistická značka začína v Snine pri železničnej stanici. Doba chôdze od železničnej stanice k Sninským rybníkom je približne 25 minút.

Rekreačná oblasť je dostupná celoročne. Prírodné kúpalisko, autokemping, podľa web stránok.

Rekreačná oblasť Sninské rybníky ponúka ubytovanie ako v hoteli, tak aj autokempingu. Navštíviť môžete aj miestne bio kúpalisko, ktorého voda je čistená vodnými rastlinami, bez chemickej dezinfekcie. Jeden z bazénov je určený rastlinám, ktorých je tu až desať druhov. V čistiacom bazéne je plytká voda, ktorú skôr zohreje slnko, preto do bazéna prúdi príjemne teplá voda bez chemikálií, vhodná pre tých, ktorí trpia alergickými reakciami na chemické dezinfekčné prostriedky. Zo Sninských rybníkov je možné pokračovať po modrom značenom turistickom chodníku, buď smerom späť do mesta Snina (vlaková stanica) alebo na Sninský kameň (tri hodiny chôdze).

Autor fotografie: Ján Lacika

Starina 28 (vodná nádrž)

N 49.042861 E 22.261112 GPS

ZAÚJÍMAVOSTI

Vodná nádrž Starina je najväčší zdroj pitnej vody v strednej Európe. Vodná nádrž má objem 60 mil. m³ vody a rozprestiera sa na ploche 311 ha. Priehradný múr má výšku 50 m, dĺžka hrádze je 345 m, šírka 7 m. Bola vybudovaná v rokoch 1981 až 1988 pre zásobovanie regiónu východného Slovenska (najmä Prešova a Košíc) pitnou vodou. V 70. rokoch 20. storočia jej výstavbe predchádzalo vysťahovanie 7 dedín, z dôvodu ochranného pásma zdroja pitnej vody nad nádržou. Išlo o tieto rusínske obce: Dara, Ostrožnica, Ruské, Smolník, Starina, Veľká Poľana, Zvala.

Vodná nádrž – zásobáreň pitnej vody, sa nachádza priamo pri ceste číslo 558 vedúcej zo Sniny do obce Ulič. Pre cyklistov a peších turistov je k dispozícii cyklochodník, ktorý zo spomínanej cesty odbočuje do obce Jalová, aby po približne 250 metroch znovu odbočil vpravo smerom k priehrade. Týmto cyklochodníkom je možné prísť k vysídleným a zaniknutým osadám Veľká Poľana a Ruské.

celoročne

Autor fotografie: Ján Lacika

29 Velká Domaša (vodná priehrada)

GPS N 49.014906 E 21.700401

ZAÚJÍMAVOSTI

Vodná nádrž Velká Domaša sa nachádza na rieke Ondava. Povedľa nej vedie cesta číslo 15, Vranov nad Topľou – Svidník.

Okolo vodnej nádrže je viacero rekreačných stredísk ako Valkov-Tišava, Dobrá, Polany, Holčíkovce a Nová Kelča.

Rekreačná oblasť je dostupná celoročne. Prírodné kúpalisko, autokemping, podľa web stránok.

Vodná nádrž Velká Domaša (skrátene Domaša), je postavená na rieke Ondava. K príťažlivosti Domaše prispieva okrem krásneho prostredia a tichých zákutí aj čistá modrozelená voda, s vynikajúcou samočistiacou schopnosťou, v ktorej sa darí mnohým druhom rýb. Na brehoch jazera sa nachádza viacero rekreačných stredísk. Každé stredisko ponúka možnosť ubytovania v hoteloch, penziónoch, alebo stanovanie v kempingoch. Nájdete tu upravené pláže, reštaurácie a občerstvenie. Veľmi navštevovaná je najmä nová umelá pláž v stredu Nová Kelča.

Vodná nádrž má v lete teplotu vody až 23 °C a patrí medzi najteplejšie priehrady na Slovensku.

Autor fotografie: Ján Lacika

Astronomické observatórium 30 (Kolonické sedlo, Park tmavej oblohy)

N 48.935243 E 22.274609 GPS

ZAÚJÍMAVOSTI

Astronomické observatórium na Kolonickom sedle je situované v oblasti s veľmi nízkou úrovňou svetelného znečistenia. Vďaka tomu je mimoriadne vhodným miestom na astronomické pozorovania nielen pre verejnosť, ale i pre odbornú prácu.

Počiatky observatória siahajú do roku 1986, kedy si toto miesto vyhládli hvezdári z Humeného pre pozorovanie prechodu Merkúra cez slnečný disk. Pohľad na hviezdami posiatu tmavú nočnú oblohu ich presvedčil aby opustili svetelné znečistenie nad svojim mestom a začali budovať astronomickú pozorovateľňu na Kolonickom sedle. Do podoby dnešného observatória dorástla rozširovaním prístrojového vybavenia, vybudovaním hlavnej budovy a planetária.

Počet viditeľných hviezd bez ďalekohľadu je v parku tmavej oblohy až 2000. Kým v mestách je to 200, či vo veľkomestách len 20.

Horské sedlo sa nachádza medzi obcami Kolonica a Ladomirov, na ceste číslo 74. Neďaleko sedla sa nachádza observatórium. Pri ňom je menšie letisko Roveň.

Na požiadanie:
+421 57 775 2179, vh@astrokolonica.sk

Autor fotografie: Ján Lacika

31 Bardejov, námestie

GPS N 49.292469 E 21.275765

Historické Radničné námestie sa nachádza v meste Bardejov neďaleko železničnej a autobusovej stanice. Pri nich je možné parkovať. Po ceste číslo 77 je potrebné vydať sa na juh a po pár metroch sa na pravej strane objavia hradby, ktoré obkolesujú Radničné námestie.

celoročne.

ZAUJÍMAVOSTI

Námestie tvorí ucelený súbor historických budov, ktoré ohraničuje takmer súvislý pás mestského opevnenia. Ústrednou plochou historického jadra je obdĺžnikové námestie obklopené radom starobylých meštianskych domov. Uprostred námestia stojí budova bývalej radnice zo 16. storočia. V hodnotných interiéroch radnice sú vystavené najcennejšie exponáty vlastivedného múzea. Ďalšiu expozíciu tohoto múzea umiestnili do pôvodne gotického meštianskeho domu Gantzughof s renesančnou arkádou, ktorý stojí v juhozápadnom rohu námestia. Ozdobou mesta je aj františkánsky kláštor s kostolom. Kláštor stojí blízko hradieb mestského opevnenia.

Autor fotografie: Ján Lacika

Habura 32

N 49.322933 E 21.862600 GPS

ZAUJÍMAVOSTI

Na obec Habura sú pekné výhľady z vrchu Vřšok, kde ma mohutnú bronzovú sochu kniežaťa Laborec.

V júli roku 2011 v obci nový drevený chrám svätého Mikuláša. Ide o kópiu pôvodného chrámu, ktorý stál v obci pred 250 rokmi. Chrám je najmladším dreveným kostolikom na Slovensku (najstarší je v obci Hervartov). Pôvodný originálny chrám bol predaný mestu Hradec Králové (Česká republika).

Po modrom značenom turistickom chodníku smerom k poľskej hranici, prideme za necelú hodinu na miesto nazývané Stavenec (600 m n. m.). Odtiaľ je to k hranici ďalších 35 minút pešej chôdze. Na hranici vľavo po červenom značenom turistickom chodníku môžeme za 30 minút prísť k Haburskému rašelinisku.

Obec ležiaca na ceste 559, Medzilaborce – Čertižné. Od parkoviska vedie chodník k soche kniežaťa Laborec popri drevenom chráme svätého Mikuláša vedie neznačený chodník. Socha sa nachádza vľavo, ešte pred lyžiarskym vlekom.

celoročne

Autor fotografie: Ing. Mgr. Jozef Kotulič

33 Hanušovce nad Topľou

GPS N 49.026874 E 21.502261

Hanušovce nad Topľou sú mesto, ktoré sa nachádza priamo na ceste číslo 18, Vranov nad Topľou – Prešov. Vo výraznej zákrute, približne v strede obce, je priamo vidieť aj Malý Šóšovský kaštieľ, ku ktorému je možné odbočiť. Za ním stojí ešte krajší Hanušovský kaštieľ, pred ktorým je parkovisko.

Pondelok - piatok: 7,30 - 15,30

ZAÚJÍMAVOSTI

Hanušovský kaštieľ je jeden z najkrajších barokových kaštieľov Prešovského kraja. Tvorí ho mohutná dvojpodlažná bloková stavba s bohatou štukovou výzdobou okien. Celý objekt je situovaný v parku. Kaštieľ je prístupný verejnosti, nachádza sa tu múzeum a archeopark.

V meste stojí aj Šóšovský (alebo aj Malý) kaštieľ. Po jeho zrekonštruovaní je využívaný mestom na organizovanie rôznych podujatí. Mesto je zaujímavé aj sériou štyroch železničných viaduktov, ktoré boli vybudované v rokoch 1939 – 1943. Najväčší z nich sa klenie priamo nad Hanušovcami. V čase svojho vzniku patril k najväčším v strednej Európe.

Autor fotografie: Ján Lacika

Medzilaborce 34

N 49.268704 E 21.904378 GPS

ZAÚJÍMAVOSTI

V meste Medzilaborce stojí Múzeum moderného umenia Andyho Warhola. Je venované umelcovi Andrew Warholovi, ktorý sa narodil slovenským rodičom rusínskej národnosti z dediny Miková, ktorí emigrovali do Spojených Štátov Amerických. Andy Warhol sa narodil už Amerike stal z neho známy americký maliar, filmový tvorca, autor a dôležitá osobnosť v hnutí pop art. Preslávil sa výrokom „V budúcnosti bude mať každý svojich pätnásť minút slávy“.

Ak ste o tomto svojráznom umelcovi nikdy nepočuli, určite sa choďte do múzea pozrieť.

Vedľa budovy múzea stojí socha Andyho s dáždnikom. Za pozornosť stojí aj Miniskanzen. Nájdete v ňom zmenšené repliky rusínskych domov, pôvabné dreveničky a charakteristický zrubový kostolík, cerkev. Stavby nie sú pôvodné, ale sú vyrobené tradičnou ľudovou technikou. Neprehľadnutelnou stavbou je Chrám svätého Ducha, ktorý bol postavený v roku 1949 v staroruskom renesančnom slohu. Svojou jedinečnou architektúrou a sŕhujúcou interiérovou výzdobou sa právom stal dominantou mesta.

Okresným mestom Medzilaborce vedie cesta 559 a 575, ako aj železničná trať Michalany – Ľupkôv. Mesto Humenné je vzdialené 43 km južne, Stropkov 32 km západne a poľský Sanok 55 km severovýchodne. Pred Múzeom Andyho Warhola sa nachádza cyklistický rázcestník.

Letná sezóna (máj – september):

pondelok - nedeľa: 10:00 – 17:00,

Zimná sezóna (október – apríl):

pondelok - piatok: 10:00 – 16:00,

sobota - nedeľa: 12:00 – 16:00,

Autor fotografie: UA-Lora

35 Miková

GPS N 49.294261 E 21.822925

ZAUJÍMAVOSTI

Miková je obec ležiaca vedľa cesty 575, Stropkov - Medzilaborce. Z tejto cesty sa odbočuje v obci Malá Poľana. Obec Miková je od obce Malá Poľana vzdialená približne 1,5 km.

celoročne

Na Slovensku je Miková známa najmä ako rodisko rodičov Andyho Warhola, ktorými boli Ondrej Varhola a Júlia Závadská. Emigrovali do USA v rokoch 1914 a 1921. V obci sa nachádza križovatka turistických trás. Je možné ísť po modro značenom turistickom chodníku do obce Nižný Komárnik (štyri hodiny a 10 minút chôdze), ktorý sa nachádza neďaleko duklianskeho priesmyku. Červený turistický chodník vás za dve hodiny a 40 minút chôdze zavedie do obce Čertižné. Zaujímavosťou sú zaniknuté ropné vrty. V roku 1930 sa tu ropa ťažila z ôsmich vrtov. Celkovo bolo v Mikovej vyvrtaných sedemnást vrtov v hĺbke 50 až 250 metrov. V rokoch 1941 až 1943 počas II. svetovej vojny sa vo vrte Matej vyťažilo 12 961 ton ropy pre potrebu nemeckej armády.

Autor fotografie: Peter Dragúň

Nižná Polianka 36

N 49.404397 E 21.402118 GPS

ZAUJÍMAVOSTI

Obec bola úplne zničená počas I. aj II. svetovej vojny. Vždy však bola nanovo vybudovaná. V obci sa nachádza prírodné kúpalisko Makovica. Kúpalisko má kapacitu 1500 – 2000 osôb a ponúka bazén s rozmermi 60 x 100 m. Nachádza sa tu skokanský mostík s dvomi úrovňami (2 m a 4,5 m). 70% plochy tvorí plavecká časť. Nájdete tu tri bufety.

V obci sa nachádza aj lyžiarske stredisko Nižná Polianka/Makovica. Sú tu 2 vleky s celkovou prepravnou kapacitou 1732 osôb za hodinu. Zjazdovka má dĺžku 950 metrov a prevýšenie 186 metrov. Náročnosť – červená. Rýchly vlek Poma H 130 vás dostane za 3 minúty hore. Celý svah je osvetlený. Rodičia s deťmi majú možnosť využiť detský vlek, prípadne lyžiarsku škôľku, nachádzajúce sa v areáli strediska.

Obec Nižná Polianka leží na ceste 77, medzi mestami Bardejov a Svidník. Z Poľska je možné použiť hraničný prechod Nižná Polianka [SK] / Ożenna [PL].

Letné kúpalisko:

v lete: 10,00 – 19,00

(s výnimkou nepriaznivého počasia)

Lyžiarske stredisko:

podľa snehových podmienok

Autor fotografie: UA-Lora

37 Nižný Komárník

GPS N 49.375878 E 21.693583

Obec Nižný Komárník sa nachádza približne päť kilometrov od Dukelského priesmyku, hraničného prechodu do Poľska. Modrá turistická značka začína priamo na hlavnej ceste pri autobusovej zastávke a vedie až do obce Malá Pofana (štyri hodiny a 45 minút chôdze).

Centrum obce s dreveným chrámom sa nachádza mimo hlavnej cesty. V obci je pri obecnom úrade a obchode menšie parkovisko.

Drevený kostol: na požiadanie, +421 54 759 3330
Vojenská technika: celoročne

ZAÚJÍMAVOSTI

Cerkev Ochrany Presvätej Bohorodičky je drevený gréckokatolícky chrám v Nižnom Komárniku. Postavený bol v roku 1938 neďaleko staršieho chrámu, ktorý bol poškodený v prvej svetovej vojne a neskôr bol zbúraný. Na území Slovenska je to jediný kostol bojkovského typu. Chrám pozostáva zo svätyne, chrámovej lode a predsieni. Každá časť budovy má vežu s kupolou a krížom. Strecha každej časti chrámu je vyhotovená vo forme osemuholníka a pokrytá drevenými šindľami. Pri obci vedľa cesty k hraničnému prechodu Dukla sa nachádzajú pamätníky bojov za oslobodenie vtedajšieho Československa: bojové lietadlo a delo.

Autor fotografie: Peter Dragúň

Nová Sedlica 38

N 49.043621 E 22.513079 GPS

ZAÚJÍMAVOSTI

Je to najvýchodnejšia obec Slovenska, východisko pre túru na trojhraničný vrch Kremenec. Kuriozitou obce-domček Deduška Večernička. Je to jediná stavba so slamenou strechou v regióne. Je zapísaná v zozname národných pamiatok. Ide o dom, ktorý sa podobá na domček v kreslenej zvucke, ktorou sa začínajú a končia krátke večerné rozprávky pre deti. Táto zvucka sa v slovenskej verejnoprávnej televízii nepretržite vysiela každý deň od roku 1977.

Nachádza sa tu jeden z troch Rusínskych slovníkov pod holým nebom. Zaujímavosťou je, že v obci je registrovaných viac traktorov ako osobných áut.

Obec Nová Sedlica sa nachádza na konci cesty číslo 3886. Táto cesta začína v obci Ulič.

V obci sa nachádza aj križovatka turistických značených chodníkov. Červený vedie na vrch Kremenec (tri hodiny a 20 minút pešo). Je to hraničný vrch Slovenska, Poľska a Ukrajiny a je dostupný po značených turistických značkách aj z Poľska.

celoročne

Autor fotografie: Dušan Reiser

39 Parihuzovce

GPS N 49.110568 E 22.193241

Obec Parihuzovce sa nachádza v doline potoka Pčolinka, štyri kilometre od hlavnej cesty Medzilaborce – Snina (číslo cesty 567). Do obce vedie cesta číslo 3890, na ktorú je potrebné odbočiť, ak idete po modrom značenom cyklochodníku zo Sniny do Medzilaboriec. Upozornenie: cyklochodník vedie po frekventovanej cestnej komunikácii.

celoročne

ZAÚJÍMAVOSTI

Obec sa nachádza v okrese Snina a je prezývaná aj Paríž. Má len 10 obývaných domov a žije tam 26 ľudí. V obci nájdete jeden z najkrajších vojnových cintorínov v okolí. Pozostáva zo 157 hrobov, v ktorých sú pochovaní rakúsko-uhorskí vojaci. Z Parihuzoviec pochádza aj hlava Pravoslávnej cirkvi v Čechách a na Slovensku, metropolita Rastislav.

Pri vjazde do obce sa po pravej strane odbočuje k lyžiarskemu stredisku Parihuzovce, ktoré ponúka dva vleky a celkom 2,4 km zjazdoviek. Ide o menšie lyžiarske stredisko so skromnejšou ponukou služieb. Prilákať vás však môže nižšou cenou a rodinnou atmosférou.

Autor fotografie: Želka Sekelová

Roztoky 40 (hvezdáreň)

N 49.393016 E 21.493335 GPS

ZAÚJÍMAVOSTI

Pri obci sa na modrom značenom turistickom chodníku (25 minút pešej chôdze) nachádza hvezdáreň, ktorá ponúka aj možnosť ubytovania. Značený chodník ďalej pokračuje k hranici s Poľskom (z obce je to 1 hodina a 15 minút). Obcou vedie aj okružný miestny turistický chodník, ktorý sa začína aj končí v obci. Ten turistu zavedie k hvezdárni aj na hranicu s Poľskom a vráti sa cez obec Kečkovce.

V súčasnosti Hvezdáreň Roztoky ponúka: exkurzie, prednášky, pozorovanie pre verejnosť a školy, odborné pozorovania Slnka, medziplanetárnej hmoty a iných objektov, organizovanie odborných aj školských expedícií. Hvezdáreň Roztoky takisto zabezpečuje metodickú činnosť pre školy a amatérskych astronómov a v rámci svojej činnosti slúži aj ako ubytovacie zariadenie.

Roztoky sú obec vzdialená štyri kilometre od cesty číslo 77 (Bardejov – Svidník), cesta číslo 3555. Obcou prechádza modrá turistická značka z Nižného Mirošova na štátnu hranicu.

Na požiadanie: +421 54 759 2320

Autor fotografie: Jiří Komárek

41 Runina (SK - PL hranica)

GPS N 49.072910 E 22.403998

Odbočku na nenápadnej obce Runina nájdeme na ceste číslo 558, na trase Snina - Ulič.

Z Poľska je možné prísť na štátnu hranicu so Slovenskom zeleným turistickým chodníkom Cisna - Przelęcz nad Rostokami. Týmto istým zeleným chodníkom je možné pokračovať do obce Runina. Z Ruského sedla do obce Runina trvá 3 hodiny a päť minút pešej chôdze. Z obce vedie aj miestny značený turistický chodník – žltá značka, ktorý končí pri pútnom mieste Tri studničky.

celoročne

ZAÚJÍMAVOSTI

Obec je súčasťou územia Parku tmavej oblohy Poloniny, ktorý má najmenej svetelného znečistenia. V noci je to najtmavšia oblasť Slovenska. Astronomické pozorovania je možné vykonávať i priamo v obci, verejné osvetlenie v obci sa vypína o 21,00 a v lete sa nezapína vôbec.

Nad obcou sa nachádza pútnické miesto s liečivou vodou Tri studničky (675 m n. m.), kde sa v roku 1927, vtedy deväťročnému Jurajovi Regulovi (1918–1997), údajne zjavila Panna Mária. Na mieste sa nachádza kaplnka a tri studničky.

Autor fotografie: Obec Ruská Volová

Ruská Volová 42

N 48.944750 E 22.365814 GPS

ZAÚJÍMAVOSTI

Podobne, ako v obci Ulič, aj na náučnom chodníku Miroslava Poliščuka si pripomínajú známeho zbrojníkeho kapitána Fedora Hlavatého. Obec Ruská Volová na neho taktiež nezabúda. V tejto obci sa zbrojník narodil. V zbrojníckej družine boli aj jeho dvaja bratia Danko a Vaska. Družina mala takmer päťdesiat členov a pôsobila v okolí Humenného, Sniny, Medzilaboriec, Svidníka, Stropkova a Bardejova.

V roku 1493 zbrojníci napísali Bardejovu výhražný list. Za popravu štyroch druhov, žiadali, aby im mesto vyplátilo 400 zlatých. V opačnom prípade sa mestu vyhrážali pomstou.

Fedor Hlavatý má v obci pamätnú tabuľu a turistický chodník.

Ruská Volová je obec, ktorá sa nachádza na konci cesty 566 smerom od Uble na sever.

Cez obec prechádza aj žltá cyklotrasa Ulič – Stakčín. V obci vznikol aj miestny turistický chodník venovaný zbrojníkovi Fedorovi Hlavatému.

celoročne

Autor fotografie: Želka Sekelová

43 Ruské

GPS N 49.130454 E 22.334991

Do minulosti nás zavedie Náučný chodník Ruské. K jeho začiatku pridáme po zelenej turistickej značke zo slovenskej obce Runina (hodina aj 45 minút chôdze). Pre turistov z Poľska je najvýhodnejšie začať v obci Roztoki Górne a vystúpiť do Ruského sedla (poľsky Przełęcz nad Róztokami Górnymi). Následne pokračovať po zelenej turistickej značke na slovenskú stranu. Zo sedla to do zaniknutej obci Ruské trvá hodinu a desať minút pešej chôdze.

celoročne

ZAÚJÍMAVOSTI

Ruské je zaniknutá obec, ktorá bola vysídlená v roku 1980 kvôli výstavbe Starinskej priehrady. Obec nebola zatopená, ale hrozilo znečistenie vody v priehrade, budovanej ako zdroj pitnej vody a tak boli všetci vysťahovaní. Z obce sa zachoval obecný cintorín, kaplnka na mieste zbúraného kostola z roku 1789, vojenský cintorín z prvej svetovej vojny a tri domy. Z konca bývalej obce do Ruského sedla vedie zachovalá kamenná cesta z roku 1861, tzv. Porta Rusica.

Autor fotografie: Ján Lacika

Snina 44

N 48.986251 E 22.145938 GPS

ZAÚJÍMAVOSTI

Okresné mesto Snina ponúka návštevníkom, okrem iného, možnosť navštíviť kaštieľ z roku 1781. Ten dala postaviť na mieste pôvodného dreveného kaštieľa grófka Terézia Wan Dernáthová. Jej synovia sa rozhodli predať svoje panstvo – a celú Sninu s ním – Jozefovi Rhollovi. Ten v regióne ťažil železo a postavil aj zlievareň, z ktorej pochádza známa socha Herkula. Po veľkej rekonštrukcii je kaštieľ prístupný aj verejnosti. Samozrejme, okrem pondelka, kedy bývajú múzeá zatvorené. Socha Herkula – symbol Sniny, sa nachádza pri kaštieli (z druhej strany ako je cesta).

Mestom Snina vedie železničná trať Humenné – Stakčín, ako aj cesta I/74, ktorú tu križuje II/567 na Medzilaborce. Humenné je vzdialené 22 km západne, Medzilaborce 47 km severozápadne a na hraničný prechod Ubľa je to 29 km juhovýchodným smerom. Zelený turistický chodník, ktorý vedie aj okolo kaštieľa a smeruje k Sninskému kameňu (3 hodiny a 15 minút chôdze), sa začína pri autobusovej stanici.

Kaštieľ:

pondelok: zatvorené
utorok: 10,00 – 18,00
streda: 10,00 – 18,00
štvrtok: 10,00 – 18,00
piatok: 10,00 – 18,00
sobota: zatvorené
nedeľa: 14,00 – 18,00

Autor fotografie: Ján Lacika

45 Stakčín

GPS N 49.003927 E 22.233753

Obec Stakčín sa nachádza na ceste číslo 74, hneď za mestom Snina.

Z obce Ublá, po ceste číslo 74, vedie cykloznačka. Rovnako vedie značená cyklotrasa zo Stakčína po ceste 558 smerom na Ulič.

celoročne

ZAÚJÍMAVOSTI

Pri miestnom cintoríne sa nachádza vojenský cintorín z I. svetovej vojny. V 541 jednotlivých hroboch a v 14 šachtách s viac ako 5 vojakmi, tu odpočívajú spolu 959 vojakov. Všetky hroby sú označené krížom. Väčší počet pochovaných na tomto cintoríne sa vysvetľuje tým, že po odchode Rusov koncom novembra 1914, tu bola v krytých priestoroch parnej pily zriadená vojenská nemocnica. Na jar 1915 bola obec postihnutá epidémiou cholery, následkom ktorej v nemocnici zomrel veľký počet zranených vojakov.

V obci sa nachádzajú aj pamätníky na boje v II. svetovej vojne. Priamo v centre obce pri ceste je tank T34. Za ním sa nachádza anglický park s kaštieľom, ktorý je z druhej polovice 18. storočia.

Autor fotografie: Ján Lacika

Stropkov 46

N 49.201672 E 21.652250 GPS

ZAÚJÍMAVOSTI

Najvýznamnejšou kultúrno-historickou pamiatkou Stropkova je gotický trojlodový kostol – sanktuárium – Najsvätejšieho Tela a Krvi Kristovej. Pochádza z prelomu 13. a 14. storočia. V tom období bol hradnou kaplnkou.

Jeho ranobarokový oltár s bohatou figurálnou a ornamentálnou výzdobou, patrí vo svojej kategórii medzi najvýznamnejšie na Slovensku. Spolu s goticko-renesančným objektom kaštieľa bol súčasťou stropkovského hradu. Záujímavý je aj kláštor rádu svätého Františka zo 17. storočia, s rajskou záhradou a krížovou chodbou. Oplatí sa vidieť aj barokový objekt Slúžnovský dom a secesnú kúriu v južnej časti mesta. Významnou stavbou je aj novopostavený gréckokatolícky Chrám svätého Cyrila a Metoda v byzantskom štýle z roku 1947.

Okresným mestom Stropkov prechádza cesta 15, ktorú v severnej časti križuje cesta 575. Svidník leží 13 km severozápadne, Bardejov 40 km západne, Prešov 50 km juhozápadne a Vranov nad Topľou 47 km južne.

celoročne

Autor fotografie: Ján Lacka

47 Svidník

GPS N 49.304482 E 21.574413

Okresné mesto Svidník leží na križovatke ciest z Bardejova (číslo 77) a Stropkova (čísla 21 a 15). Z Poľska je prístupné cez hraničný priechod Vyšný Komárnik [SK] / Barwinek [PL].

Mesto Svidník leží v severnej časti Šariša, pri sútoku riek Ondava a Ladomírka.

celoročne

ZAÚJÍMAVOSTI

Mesto Svidník vzniklo na dôležitej obchodnej, takzvanej jantárovej ceste, smerom do Poľska. Postihlo ho veľa vojnových hrôz v I. aj II. svetovej vojne. Karpat-sko-duklianska operácia počas II. svetovej vojny patrila medzi najväčšie na európskych bojových frontoch. Dnes má mesto 12 450 obyvateľov.

Svidník je centrom regiónu, ktorý je úzko spätý s kultúrou a históriou Rusínov a Ukrajincov na Slovensku. V letnom období sú atraktívne Slávnosti kultúry Rusínov-Ukrajincov Slovenska, na ktorých sa prezentujú ľudové tradície a kultúra pôvodného etnika na severovýchode Slovenska. Rusínom je venované aj Múzeum ukrajinskej kultúry.

Autor fotografie: Peter Dragúň

Ulič 48 (minigaléria drevených kostolíkov – cerkví)

N 48.964751 E 22.420553 GPS

ZAÚJÍMAVOSTI

Miniskansen sa rozprestiera pod holým nebom v peknom prostredí obecného parku. Pre všetkých návštevníkov je voľne prístupný.

Minigaléria drevených kostolíkov je tvorená miniatúrnymi replikami drevených kostolíkov. Niektoré z kostolíkov už zanikli, iné boli prenesené do múzeí/skanzenov, ďalšie stoja na pôvodnom mieste. Miniatúry dvanástich chrámov boli vyrobené z tvrdého dubového dreva, mäkkej borovice a ďalších lisovaných materiálov v mierke 1:10. Modely kostolíkov vyrábali v miestnej chránenej dielni.

Významná obec Ulič sa nachádza na konci cesty číslo 558, v smere od Sniny k východnej hranici Slovenska s Ukrajinou. Park miniatúr drevených kostolov sa nachádza priamo v obci pri škole. Je dobre viditeľný z cesty. Vstup do neho je pri začiatku žltého značeného turistického chodníka, pri autobusovej zastávke. Parkovisko sa nachádza ďalej, pri obchode.

celoročne

Autor fotografie: Jiří Komárek

49 Zboj

GPS N 49.028864 E 22.482491

Túto obec je možné nájsť na ceste medzi Uličou a Novou Sedlicou, číslo cesty 3886. Prechádza ňou aj červený turistický chodník, ktorý vedie od hraničného priechodu Ubľa [SVK] – Malyj Bereznyj [UA] (päť hodín a 20 minút chôdze) a pokračuje na vrch Kremeneč, na ktorom sa stretávajú hranice štátov Slovenska, Poľska a Ukrajiny (štyri hodiny a 10 minút chôdze).

celoročne

ZAÚJÍMAVOSTI

V obci sa pri ceste, a zároveň pri červenom turistickom značenom chodníku, nachádza aj Turistické infocentrum obce Zboj. Hneď vedľa neho je aj zaujímavý „Symbolický cintorín obetí svetelného znečistenia v Zboji“. Obec Zboj patrí k Parku tmavej oblohy Poloniny. Je to prvý Park tmavej oblohy na Slovensku. Stal sa 20. parkom tmavej oblohy vo svete. Poloniny sú z pohľadu svetelného znečistenia najtmavšou oblasťou na Slovensku.

Vojenský cintorín z I. svetovej vojny je súčasťou obecného cintorína, ktorý sa nachádza pri kostole Zostúpenia svätého Ducha.

Autor fotografie: Ján Lacika

Rozhl'adňa Žobrák 50

N 49.23631 E 21.172822 GPS

ZAÚJÍMAVOSTI

V blízkosti vrchu Žobrák sa v súčasnosti nachádzajú 2 drevené vyhliadkové veže: „stará“ a „nová“, vzdialené cca 80 metrov od seba.

Novšia vyhliadková veža bola postavená v roku 2014 obcou Hervartov, z prostriedkov Európskej únie.

Rozhl'adňa je postavená z masívnych hranolov. Pozostáva z troch podlaží, pričom dolné vyvýšené podlažie ponúka priestor na prespanie pre turistov. Pri rozhľadni je postavený pekný veľký prístrešok, ktorý v prípade nepriaznivého počasia pohodlne ochráni aj plný autobus turistov.

Rozhl'adňa leží na turistických značených chodníkoch. Z obce Hervartov vedie k rozhľadni červená značka a z druhej strany kopca je to modrá značka, ktorá vedie cez obec Kríže. Samotná rozhľadňa nie je až tak veľmi vzdialená od vrchu Čergov, preto je možné začať výlet v obci Hervartov. Tam si môžete pozrieť kostolík, pokračovať na rozhľadňu, ďalej na vrch Čergov a zísť do niektorej z blízkych obcí.

celoročne

Autor fotografie: Elzbieta Stoboda

Autor fotografie: Elzbieta Stoboda

1 Czarnorzecko-Strzyżowski Krajinny park

GPS 49°45'19.09"N 21°48'55.80"E

Czarnorzecko-Strzyżowski Krajinny park bol založený v roku 1993. Nachádza sa v Strzyżowskom a Dynowskom podhorí a má rozlohu 25 784 ha. Čarokrásnu a chránenú krajinu tvorí pásмо kopcov (najvyšší vrchol je Suchá hora, má výšku 585 m n.m.), ktoré pretínajú údolia a početné pieskovcové odkryvy. Tie sa v dôsledku erózie formujú do podoby inselbergov. Niektoré z nich majú štatút prírodnej pamiatky. Na území parku boli vytvorené tri prírodné rezervácie: Prządki im. Henryka Świdzińskiego (chráni odkryté horniny), Góra Chełm (lesná rezervácia chrániaca enklávy bukových lesov) a Herby (rezervácia neživej prírody chrániaca pôvodné skalné výbežky).

Takmer polovicu územia parku pokrývajú prirodzené lesy s prevahou jedle, buka a borovice. Zvyšok tvorí poľnohospodárska pôda. Na území parku sa nachádza 64 chránených druhov rastlín, z toho 48 pod úplnou ochranou a 16 pod čiastočnou ochranou. Z fauny sa v Poľsku doteraz našlo a zdokumentovalo 217 druhov zákonom chránených živočíchov, z toho 134 druhov vtákov, 26 druhov cicavcov, 6 druhov plazov, 16 druhov obojživelníkov a 5 chránených druhov rýb.

Hrad Kamieniec v Odrzykoni 2

49°44'33.08"N 21°47'10.24"E GPS

V blízkosti Krosna sa nachádza zrúcanina hradu Kamieniec. Je to obrovská stredoveká pevnosť, ktorá sa nachádza na skalnatom kopci.

Prvé zmienky o hrade pochádzajú z roku 1348, keď bol Kamieniec kráľovským majetkom. V roku 1396 sa stal majetkom rodu Pilawitovcov, ktorých vetva sídiaca na Kamienci prevzala od hradiska názov Kamieniecki. Najvýznamnejším predstaviteľom rodu bol veľký korunný hejtman Mikołaj Kamieniecki (+1515). V 16. a 17. storočí bol hrad rozdelený na Vysoký a Stredný hrad a stal sa majetkom ďalších významných rodov, medzi ktoré patrili Bonerovci, Firlejovci a Skotnickí.

V 17. storočí však bola pevnosť vážne poškodená švédskym spojencom, sedemhradským kniežatom Jurajom II. V dôsledku toho sa ocitla v ruinách, hoci zostala v majetku magnátov, vrátane Branických a Jablonovských.

Hrad sa dostal aj do literatúry. Jeho história, konkrétne spor medzi rodmi Firlejovcov a Skotnických, sa stala inšpiráciou pre komédiu „Pomsta“ od Alexandra Fredra.

V roku 1828 sa vďaka svadbe so Žofiou Jabłonowskou dostal komédiograf k zámku a jeho archívu. Pri jeho skúmaní našiel informácie o búrlivom rodinnom spore, ktorý sa skončil až svadbou detí z rozvedených rodín. K zrúcanine Kamieniec sa dostanete po zelenej značke z Krosna. Pri hrade začína modrá značka, ktorá vedie smerom na Wiśniowú a Dębicu, a čierna značka, ktorá vedie cez rezerváciu Prządki do Czarny Dział.

16 jún – 31 október

pondelok – piatok: 9:30 – 18:30,
sobota - nedeľa 9:30 -19:00

(0048) 788 837 412

www.zamekkamieniec.iq.pl

Autor fotografie: Elżbieta Stoboda

Autor fotografie: Elżbieta Stoboda

3 Krosno

GPS 49°41'37.20"N 21°45'54.60"E

Krosno, bývalé hlavné mesto Krosnianskeho vojvodstva, má v súčasnosti približne 46 600 obyvateľov. Vďaka bohatým tradíciám spojených so sklárstvom je nazývané aj mesto skla. V súčasnosti sa tu nachádza sklárň Krosno Glass S.A. Ponúka všeobecne oceňované úžitkové a dekoratívne sklo. V slávnom Centre sklárskeho dedičstva si návštevníci môžu vďaka workshopom vyskúšať toto náročné remeslo.

Centrom mesta je pôvabné trhové námestie, na ktorom sa nachádza množstvo kaviární a reštaurácií. Podobne pulzoval trh aj v zlatých časoch, keď sa mestu hovorilo Malý Krakov (Parva Cracovia).

Práve tu, v rozľahlých pivniciach meštianskych domov, sa kedysi skladovalo víno z Uhorska, vrátane vína, ktoré priviezol slávny Krosniansky Škót Wojciech Portius. Z obchodu s vínom získal obrovský majetok, takže mohol financovať pamiatky, ktoré sa dodnes obdivujú.

Počas pobytu v Krosne sa oplatí navštíviť farský kostol Najsvätejšej Trojice, s jedinečnými poľskými

maľbami a nádhernou Porciovou kaplnkou. Vedľa chrámu sa nachádza krásna farská veža, ktorú financoval Portius. Uvidíte tu aj zvon Urban, jeden z najväčších v Poľsku. Ďalším miestom, ktoré sa oplatí vidieť je františkánsky kostol, najstarší v regióne, a nádherná kaplnka Auschwitz so štukami od Falconiho, opradené legendou o nešťastnej láske. Každoročne sa v Krosne koná Súťaž v horskom balónoch lietaní a v auguste sa tu konajú Karpatské klimatické slávnosti. K nim neodmysliteľne patrí Festival maďarského vína. Z centra mesta vedie zelená trasa k zrúcanine Hradu Kamieniec.

um@um.krosno.pl
www.krosno.pl

Diablov Kamień 4

49°36'7.90"N 21°22'5.60"E GPS

Pamätník neživej prírody Diabli Kamień sa nachádza v Magurskom národnom parku. Vedie k nemu čierna značka, ktorá začína vo Folúši. Na začiatku vedie popri potoku Kłopotnica, potom ho križuje a stúpa do pomerne strmého svahu.

Diabli Kamień je komplex šiestich veľkých balvanov, z takzvaných hrubozrnných magurských pieskovcov a zlepcov, ktoré sa bežne vyskytujú v skalných vrstvách Nizkých Beskyd.

Najvyšší z výbežkov dosahuje výšku viac ako 10 m. Podľa legendy chcel diabol zničiť kostol v neďalekom Ciekline a pod rúškom noci hodiť na chrám obrovský balvan. Útok sa nevydaril, pretože na úsvite zakikírkal kohút a čert netrafil svoj cieľ, rozmetol skalu na menšie kúsky vo Foluskom lese.

Okolo výbežku bolo nainštalované drevené zábradlie na uľahčenie pohybu, informačné tabule, lavičky a pamätná pečiatka Národného parku Magura.

Autor fotografie: Natalia Trigel

5 Národný Park Magura

GPS 49°33'15.81"N 21°24'34.41"E

Magurský národný park je jedným z 23 národných parkov v Poľsku. Vznikol v roku 1995 a má rozlohu 194,39 km². Symbolom parku je orol krikľavý.

Park sa nachádza v Nízkych Beskydách a zahŕňa povodie horného toku rieky Wisłoka a pohorie Magura Wątkowska. Najvyšším vrchom v jeho oblasti je Wątkowa (846 m n.m.).

Park chráni v meradle Karpát jedinečnú prechodnú oblasť medzi Východnými a Západnými Karpatmi. Sú tu dve vegetačné poschodia: podhorské (do 530 m) a nižšie subalpínske. Viac ako 95 % chráneného územia pokrývajú lesy, vďaka čomu je Magurský národný park najlesnatejším národným parkom v Poľsku (prevládajú buky, platany, jedle a umelo vysadená borovica).

Okrem lesov sa tu nachádzajú aj lúky a pastviská, ktoré sú pozostatkom bývalých lemkovských dedín, vysídlených bezprostredne po druhej svetovej vojne (napr. Żydowskie alebo Rozstajne).

Fauna je zastúpená všetkými veľkými predátormi

vyskytujúcimi sa v Poľsku: vlkami, medveďmi a rysmi. V Krempne sa nachádza riaditeľstvo parku a vedľa neho je zriadené Vzdelávacie centrum a Múzeum národného parku Magura.

(0048) 13 441 40 99, (0048) 13 441 44 40

(0048) 660 105 524

mpn@magurskipn.pl

www.magurskipn.pl

Autor fotografie: Elzbieta Stoboda

Kostol sv. Kozmu a Damiána v Kotani 6

49°31'35.61"N 21°28'16.93"E GPS

Krásny drevený gréckokatolícky kostol svätého Kosmu a Damiána v Kotani sa nachádza hneď vedľa cesty do Dešnice, na žltej značke medzi Krempnou a Mrukovou. Chrám je v súčasnosti rímskokatolíckym kostolom, filiálnym kostolom farnosti v Krempnej. Postavený bol pravdepodobne v druhej polovici 18. storočia a bol mnohokrát prestavaný. Plne si však zachoval znaky typického lemkovského pravoslávneho chrámu, klasického pre západné Lemkovsko. Z tohto dôvodu bola jeho kópia, ako modelový príklad lemkovského staviteľstva, postavená v skanzene vo Lvove.

Kostol je trojdielny, pozostáva z nižšieho vltára (presbytéria), strednej, vyššej lode a babinca, nad ktorým bola postavená vysoká veža s presbytériom. Loď a predsieň sú zastrešené stanovými strechami a veža je zakončená výraznou vežou v barokovom tvare so zdanlivou laternou. Menšie baldachýny a pseudo-latány sú umiestnené aj na vrchole stiech lode a vultória. Kostol je obitý doskami a pokrytý šindľom.

V blízkosti kostola sa nachádza lapidárium pozostávajúce z 22 kamenných krížov, náhrobných kameňov a prícestných figur z Nieznajovej, Rozstajne, Grabie, Ciechani a ďalších cirkevných cintorínov v okolí.

V chráme sa nachádza fragment ikonostasu - niekoľko ikon z druhej polovice 17. a 18. storočia. Ostatné ikony a niektoré ďalšie prvky zariadenia sa nachádzajú v oddelení pravoslávneho umenia v Hradnom múzeu v Łańcucie. V Kotani sa zachovala oltárna súprava s kópiou ikony Kozmu a Damiána zo 17. storočia, oltárne svietniky, feretron a zástavy.

Kostol sa nachádza na Ceste drevenej architektúry.

Autor fotografie: Elżbieta Stoboda

Autor fotografie: Natalia Figiel

7 Vzdelávacie a múzejné centrum v Krempne

GPS 49°30'40.56"N 21°29'54.16"E

Krempna je sídlom Magurského národného parku, vedľa ktorého správy sa nachádza Vzdelávacie a múzejné centrum, pomenované po prvom riaditeľovi parku Janovi Szafranskom.

V júni 2019 bol objekt obohatený o novú výstavu, ktorá vám umožní spoznávať prírodu prostredníctvom všetkých zmyslov. Vďaka tomu sa stal miestom, ktoré poskytuje možnosť podrobne spoznať prírodné a kultúrne dedičstvo celého regiónu.

Pri návšteve zariadenia si môžete pozrieť zaujímavú výstavu a zažijete aj tridsaťminútovú prírodopisnú šou, ktorá zobrazuje históriu vzniku prírody v parku. Je k dispozícii v štyroch jazykových verziách: poľskej, anglickej, slovenskej a francúzskej.

Výstavným priestorom sa stali aj chodby, kde bola na všetkých troch úrovniach umiestnená interaktívna a moderná expozícia. Súčasťou ponuky je aj prírodovedná miestnosť vybavená zariadením, ktoré je vhodné na organizovanie seminárov v objekte (až pre 50 osôb), ako aj na vzdelávacie aktivity v teréne. K

dispozícii je tiež konferenčná miestnosť prispôbená pre skupiny do 100 osôb a čítareň s bohatou zbierkou rôznych materiálov o prírode, najmä o Nízkych Beskydách.

(0048) 13 441 40 99, (0048) 13 441 44 40
edukacja@magurskipn.pl

Kostol sv. Maksymiliana Kolbe 8 v Krempnej

49°30'40.30"N 21°30'16.80"E GPS

Ďalšou zaujímavosťou Krempnej je bývalý lemkovský gréckokatolícky kostol svätého Kosmu a Damiána, postavený v rokoch 1778-1782. Bol postavený z materiálu predchádzajúceho kostola, údajne starého 275 rokov. V súčasnosti slúži ako rímskokatolícky kostol svätého Maximiliána Kolbeho.

Chrám plne reprezentuje typ západného lemkovského pravoslávneho chrámu, s ľahko uchopiteľnou trojdielnou štruktúrou. Klenba (presbytérium) je spojená so sakristiou pristavanou zo severu. Typická stĺpová rámová veža, postavená nad babincom a zdobená zdanlivým presbytériom, je najstarším prvkom kostola, datovaným do začiatku 18. storočia. Veža, loď a predsieň sú pokryté stanovými strechami, ktoré sú pôvabné vďaka použitým záhybom. Všimnúť si môžete guľové prílby s lampášmi. Strechy sú pokryté šindľom a steny sú obité zvislými doskami.

V interiéri sa zachoval kompletný ikonostas, ktorý v rokoch 1835-36 namaľoval przemyský umelec Krasucki, s ažurovými cárskymi bránami. Zachovali sa aj fragmenty

staršieho ikonostasu z roku 1664, ktorý bol vystavený na južnej stene lode. Je to rad Deesis s Kristom Pantokratorom obklopeným Pannou Máriou a Jánom Krstiteľom. Po stranách sú vyobrazenia dvanástich apoštolov.

Ešte jedinečnejšie sú dve staršie ikony zo 16. storočia: prvá zobrazuje svätého Mikuláša, druhá je ikonou Starostlivosti o Bohorodičku. V predsieni kostola sa nachádza feretron so sochou Panny Márie, ktorú miestni gréckokatolíci považujú za zázračnú.

Kostol sa nachádza na Ceste drevenej architektúry.

(0048) 13 441 4430
krempna@rzeszow.opoka.org.pl

Autor fotografie: Elzbieta Stoboda

Autor fotografie: Elzbieta Stoboda

9 Kostol sv. Márie Magdalény v Dukle

GPS 49°33'21.88"N 21°40'58.26"E

Ide o jeden z najcennejších poľských kostolov v rokokovom štýle. Okolo roku 1461 bol postavený ako gotický, s murovaným presbytériom a drevenou loďou. Keď ho v roku 1738 zachvátil požiar mesta, loď úplne zhorela a presbytérium sa stalo základom pre prestavbu chrámu.

Podujal sa na ňu majiteľ Dukly a veľkomoravský maršal Jozef Wandalin Mniszech. Ten istý, ktorý daroval pozemok pre bernolákovský kláštor. Chrám získal barokovú podobu, avšak ďalší požiar a smrť Jozefa Wandalina v roku 1747 práce zastavili. V roku 1764 v prácach pokračoval Maršalov syn Jerzy August Mniszech, ktorého podporovala manželka Maria Amalia. Vtedy sa v interiéri kostola objavil rokokový dekor a zariadenie, ktoré sa zachovali dodnes. Vyznačujú sa jedinečnou umeleckou hodnotou, ktorú oceňujú odborníci aj návštevníci.

Hlavný oltár bol postavený v rokoch 1772-73 na základe projektu Piotra Polejowského, autora rekonštrukcie latinskej katedrály vo Lvove. V jeho strede

je vyobrazená svätá Mária Magdaléna, ktorú sprevádzajú sochy štyroch cností - viery, nádeje, lásky a pokánia. Pozornosť púta aj kazateľnica so sochami otcov kostola a bočné oltáre. Pravý zobrazuje svätého Antona, ľavý videnie svätého Jána z Dukly.

Jedno z najvýznamnejších diel poľského rokoka - náhrobok Márie Amálie z Brüllu Mniszchovej, manželky Juraja Augusta Wandalina, z bieleho a čierneho mramoru. Socha zobrazuje zosnulú v životnej veľkosti, v rafinovanom odeve, ležiacu na sarkofágu. Spor o jej autora sa vedie už roky. Rozhoduje sa medzi Jánom Obrockým a Franciszkom Olędzkým, významnými umelcami z Lvova.

(0048) 13 433 00 38, (0048) 13 433 07 40,
dukla@przemyska.pl
www.dukla.przemyska.pl

Cergowa 10 (rozhľadňa, pustovňa)

49°31'49.60"N 21°43'4.30"E GPS

Cergowa je zalesnený vrch s nadmorskou výškou 716 m. Jeho charakteristická silueta, týčiaca sa nad Duklou, sa stala symbolom celých Duklianskych Beskyd. Kopec je zakončený až tromi vrcholmi (716 m nM, 683 m nM, 681 m nM), na najvyššom z nich stojí železný kríž a rozhľadňa. Do prevádzky bola uvedená v októbri 2018. Ide o štvorpodlažnú budovu, s výškou takmer 22 metrov, ktorá svojím vzhľadom pripomína vrtné veže kanadského typu. Boli charakteristické pre krajinu počas ropného boomu na prelome 19. a 20. storočia. Ponúka panoramatický výhľad na Nízke Beskydy, Karpaty, predhorie, Karpaty pohoria na slovenskej strane a dokonca aj na Tatry.

Za zmienku stojí, že v masíve Cergowej sa nachádza asi 10 puklinových jaskýň a v jeho severnej časti sa nachádza Tisícročná rezervácia na Cergowej hore, ktorá chráni prirodzené zmiešané lesy a viac ako 100 exemplárov tisú obyčajného.

Na Cergovú sa môžete vydať po červenej Hlavnej beskydskej trase z Novej Vsi pri Dukle smerom na Iwonice Zdrój a po žltej trase z Dukly smerom na Zawadku Rymanowsku. Ak sa vyberiete druhou cestou, narazíte na ďalšiu atrakciu - takzvanú Zlatú studňu - miesto, kde podľa legendy začal svoj pustovnícky život svätý Ján z Dukly.

Autor fotografie: Elżbieta Stoboda

11 Múzeum Lemkovskej kultúry v Zyndranowej

GPS 49°26'14.60"N 21°42'44.60"E

Múzeum lemkovskej kultúry pôsobí v Zyndranowej - malej dedinke, ktorá sa nachádza neďaleko Barwinka a Duklianskeho priesmyku. Iniciátorom jeho vzniku bol Teodor (Fedor) Gocz, ktorý sa spolu so svojím pradedom Tedom Kukielom, podujal na ochranu dedičstva Lemkov, vysídlených po vojne zo Zyndranowej. Hoci sa sám vyhol deportácii počas operácie Visla, za svoju činnosť bol prenasledovaný. Po návrate do Zyndranowej, podporovaný manželkou Máriou, vytvoril Pamätnú izbu lemkovskej kultúry. V starej chalupe svojho prastarého otca zhromaždil exponáty súvisiace so životom a kultúrou Lemkov a vojnové zbierky z čias bojov o Duklianský priesmyk počas druhej svetovej vojny.

Dnes si v chate môžete pozrieť pôvodný starý nábytok, predmety každodennej potreby, riad, ľudový odev či poľnohospodárske náradie. V roku 1990 sa miestnosť premenená na Múzeum lemkovskej kultúry, rozšírila o chalupu (spoločenskú miestnosť) z Tylawy, cigánsku kováčsku vyhňu, kaplnku s oltárom, malý

hostinec, veterný mlyn z Wapienneho, židovskú chalupu a výstavný pavilón. Každoročne v júni sa v skanzene koná veľkolepý Festival lemkovských tradícií na pomedzí kultúr od Rusala po Jána.

V súčasnosti múzeum spravuje Spoločnosť pre rozvoj Múzea lemkovskej kultúry v Zyndranowej.

K skanzenu sa dostanete po zelenej značke vedúcej z Barwinka smerom na Stasiane a k pustovni svätého Jána z Dukly.

februára – apríl, novembra – december
sobota – nedeľa: 8:00 - 16:00
máj – október
každý deň leč pondelok: 9:00 – 17:00

(0048) 13 433 07 12
muzeum@zyndranowa.org
www.zyndranowa.org

Autor fotografie: Elżbieta Stoboda

Jaśliska 12

49°26'28.98"N 21°48'8.76"E GPS

Jaśliska, kedysi bohaté mesto, je dnes obec, ktorá sa nachádza v Nízkyh Beskydách na rieke Jasiołka. Už v roku 1366 Kazimír Veľký udelil osade mestské práva. Mesto ležalo na obchodnej ceste vedúcej do Uhorska a rýchlo sa rozvíjalo, čo podnietilo priemyselných biskupov, aby ho vyhlásili za majetok svojho biskupstva (1434). Jaśliska získala práva na skladovanie vína. Podľa parlamentnej ústavy z roku 1506 mohli víno do kráľovstva dovážať len uhorskí obchodníci, ktorí ho potom mohli skladovať na určených miestach. Pravdepodobne práve tomu vďaka Jaśliska za svoje rozsiahle a krásne renesančné pivnice.

Mesto, ktoré patrilo k majetkom priemyselného biskupstva, bolo po stáročia latinským ostrovom v mori lemkovského gréckokatolíctva. Rímskemu chrámu sa vždy venovala náležitá pozornosť, čo možno vidieť aj dnes, keď pozeráme na pôsobivú siluetu neskorobaro-kového Kostola svätej Kataríny z polovice 18. storočia. Vojny v 17. storočí ukončili rozvoj mesta a to sa už nevrátilo k svojej bývalej sláve. Navyše v 30. rokoch 20.

storočia stratilo mestské práva. Dnes je to skôr ospalá dedina s priestraným trhovým námestím. V mestečku sa zachovali pôvodné drevené stavby, ktoré boli zaradené na Cestu drevenej architektúry. Zachovala sa aj jedinečná atmosféra pripomínajúca filmy „magického realizmu“. Niet divu, že sa Jaśliska stala dejiskom filmov „Jahodové víno“ Dariusza Jabłońskiego a „Corpus Christi“ Jana Komasy a stala sa dôležitým, ak nie hlavným bodom Podkarpatskej filmovej cesty.

(0048) 13 43 105 81
ug@jasliska.info
www.jasliska.info

Autor fotografie: Elzbieta Stoboda

13 Iwonicz-Zdrój

GPS 49°33'45.42"N 21°47'20.59"E

Iwonicz-Zdrój sú klimatické kúpele s približne 1800 obyvateľmi a sú to jedny z najstarších a najkrajšie položených kúpeľov v Poľsku.

Jódové vody z Iwonicza boli známe už v 16. storočí, keď ich opísal Wojciech Oczko, dvorný lekár kráľa Štefana Bátoriho, známy ako otec poľskej balneológie. Prvé kúpele pre pacientov postavil v roku 1793 Michał Ostaszewski, ale až noví majitelia miestneho panstva - grófi Załuski - premenili Iwonicz na živé kúpele. Nasledujúce generácie rodiny vyzdobili módne letovisko drevenými stavbami, ako sú: Minerálne kúpele, Kúpeľný dom, „Biely orol“ alebo symbol mesta - Vila Bazar s hodinovou vežou. Sú udržiavané vo vtedy módnom charaktere alpských stredísk - v tzv. švajčiarskom štýle. Vďaka nim dnes Iwonicz-Zdrój patrí medzi najväčšie atrakcie na trase drevenej architektúry.

Mesto je aj naďalej významným kúpeľným miestom, kde sa liečia choroby pohybového ustrojenstva, dýchacích ciest, nervového systému a kože, ale aj reu-

matologicke a ženske choroby, osteoporóza a obezita. Je tu jedinečná liečivá mikroklima a ekologicky čisté prostredie.

V meste je množstvo prameňov, ktorých voda je k dispozícii všetkým. Medzi pacientmi je obľúbená prechádzka k prameňu „Belkotka“, ktorého názov je odvodený od zemného plynu, ktorý vyviera z dna prameňa a spôsobuje bublanie vody. Prameň, ktorý opísali Oczka a Wincenty Pol, ktorých pomník bol postavený vedľa prameňa, je dnes prírodnou pamiatkou. Cez Iwonicz-Zdrój vedie červená Hlavná beskydská cesta a množstvo turistických chodníkov.

Tel. (0048) 13 435 02 12
sekretariat@iwonicz-zdroj.pl
www.iwonicz-zdroj.pl

Autor fotografie: Elzbieta Stoboda

Kostol Nanebovzatia Panny Márie 14 v Bałucianke

49°31'54.70"N 21°48'7.40"E GPS

Bývalý pravoslávny chrám Uspenia Presvätej Bohorodičky sa považuje za jeden z najstarších drevených chrámov v Lemkivščíne. Tradiuje sa že cerkev bola postavená v 17. storočí, hoci na jej nadpraží je uvedený dátum 1750. V 19. storočí prešla dvoma veľkými rekonštrukciami, ktoré zmenili jej vzhľad, ale vždy to bola budova s jasne oddelenými, takmer štvorcovými časťami. Sú zastrešené samostatnými strechami s cibulovitými kupolovitými vežičkami s pseudonosičmi. Nad loďou a predsieňou sú prelomené strechy, prispôbené funkcii kupoly - všetko podľa kánonu lemkovského pravoslávneho chrámu. Od nej sa však líši hranatá veža, ktorá bola v 19. storočí zbavená komína. V roku 1946 sa chrám stal rímskokatolíckym kostolom Nanebovzatia Panny Márie. Jeho výborný stav je výsledkom rekonštrukcie, ktorá sa uskutočnila v rokoch 2009-2013, a počas ktorej sa obnovil šindľový strešný plášť a ikonostas. Ten zostáva jedným z vrcholov interiéru a má štyri zóny s bohatou rezbárskou výzdobou. Bol postavený vedľa dvoch ďalších ikonostasov z druhej polovice 17. a zo začiatku

18. storočia, hoci najväčšie ikony z Bałucianu dnes zdobia výstavu ikon v múzeu v Łańcucie a v Múzeu ľudovej architektúry v Sanoku. Tu boli umiestnené aj cárske brány z Bałucianu z 15. storočia. Na mieste však zostal rokokový oltár z roku 1783 a zaujímavá ľudová kópia zázračného obrazu Krista z Kobylanky pri Gorliciach. Vedľa chrámu sa nachádza sieťová zvonica, v ktorej boli kedysi tri zvony - ani jeden z nich sa však nezachoval. Areál je ohradený štýlovým múrikom z divokého kameňa.

Autor fotografie: Michał Bosek UMWP

15 Rymanów-Zdrój

GPS 49°33'1.08"N 21°51'6.51"E

Rymanow-Zdroj je ďalšie z podkarpatských kúpeľných stredísk, oveľa mladšie ako Iwonicz. Zakladateľmi letoviska boli majitelia rymanowského panstva Anna a Stanisław Potocki. Prvý prameň liečivej vody náhodne objavil ich syn Józef počas prechádzky v roku 1876. Vďaka úsiliu manželov Potockých bol postavený kúpeľný dom a prvé vily pre hostí, ktoré sú - rovnako ako ostatné, postavené v nasledujúcich desaťročiach - udržiavané v tzv. švajčiarskom štýle. Komplex kúpeľných budov v Rymanowe Zdroj, je dnes dôležitým bodom na Ceste drevenej architektúry. Medzi najzaujímavejšie objekty patrí: „Pod Matką Boską“ (dnes „Maria“), „Pogoń“, „Leliwa“ alebo „Biały Orzeł“, ktorý je dnes sídlom správy kúpeľov.

Rymanow sa špecializuje najmä na ortopedicko-traumatické, kardiologické, respiračné, reumatické a močové ochorenia. Rymanow, vďaka detskému liečebnému stredisku nazývaný aj Podkarpatské hlavné mesto detí, je výnimočný svojou mikroklimou, ktorá spája vlastnosti horského podnebia a prímor-

ského podnebia (nadpriemerný obsah ozónu a soli, priaznivá vlhkosť).

Ústredným bodom kúpeľov je kúpeľný park na rieke Tábor s turistickými chodníkmi, množstvom zaujímavých stromov a drevenou pumpovňou, kde sú k dispozícii miestne liečivé vody „Klaudia“, „Tytus“ a najznámejšia „Celestyna“ - pomenované na pamiatku členov rodiny Potockých.

Cez Rymanów-Zdrój vedie červená Hlavná beskydská cesta a množstvo turistických chodníkov.

biurouslug@uzdrowisko-rymanow.com.pl
www.uzdrowisko-rymanow.com.pl

Autor fotografie: Elzbieta Stoboda

Prielom Wisłoka 16 v Rudawce Rymanowskiej

49°31'6.72"N 21°55'53.28"E GPS

Keď pôjdete po červenej značke z Rymanowa do Puław, dostanete sa do Rudawky Rymanowskiej. Oplatí sa nájsť si čas a odbočiť z trasy severným smerom, aby ste videli jedinečnú roklinu rieky Wisłok. V tejto časti sa silno vtisnáva medzi pohoria Szczob a Kiczarka a meandruje, čím vytvára túto roklinu s úzkym dnom a strmými svahmi, dosahujúcimi výšku až 40 metrov. Najvyšší skalný útes bol pomenovaný Olzova stena a je najväčším nálezkom menilitových bridlic v poľských Karpatoch - sedimentárnych hornín charakteristických obsahom menilitu - tmavohnedej odrody opálu.

Stenu vyrezala rieka do svahu hory Spalony Horbek (546 m n. m.), ktoré patrí do pohoria Bukowica, kam pokračuje červená značka. Silne deformované vrstvy vytvárajú úžasné tvary. Obzvlášť nápadné sú záhyby v tvare písmena „V“, tzv. chevronové záhyby a tzv. ťahané záhyby. Dokonca tu môžete vidieť aj stopy dávneho oceánu, nazývaného Tethys, ktorý pokrýval túto oblasť. Odtlačky dávnych rýb alebo dokonca ich kostry.

Na druhom brehu Wisłoka je pamätná tabuľa venovaná

pápežovi Jánovi Pavlovi II, ktorý navštívil túto krásnu oblasť ešte ako kňaz a biskup.

V zime voda stekajúca zo strmých skalných stien zamrzá a vytvára úžasné ľadopády, ktoré lákajú mnohých turistov. Zástupy ľudí navštevujú aj augustové podujatia organizované v Rudawke Rymanowskiej pod hlavičkou Rozlúčka s prázdninami, vrátane chovateľských výstav a majstrovstiev huculských koní. V lete je Wisłok v tejto časti obľúbenou oblasťou na kúpanie.

Autor fotografie: Elzbieta Stoboda

17 Lyžiarsky areál Kiczera Ski

GPS 49°29'53.77"N 21°55'54.69"E

Priamo na červenej hlavnej Beskidzkej ceste, v obci Puławy Górne, sa nachádza lyžiarske stredisko zimných športov Kiczera. Je umiestnené na 640 m vysokom vrchu Kiczera v pohorí Bukowica.

Pre milovníkov lyžovania sú tu štyri vleky a päť zjazdoviek. K dispozícii sú sedačková lanovka (900 m) a tri vleky T-bar vrátane BabyLiftu pre začiatočníkov (150 m). Zjazdovky sú určené pre užívateľov s rôznou úrovňou zdatnosti - jedna ťažká zjazdovka s dĺžkou 900 m, stredne ťažká - hlavná zjazdovka s dĺžkou 1000 m a tri ľahké: s dĺžkou 150, 300 a 1200 m.

Okrem toho sa v stredisku nachádza bežkárka a ski-touringová trať s dĺžkou 4000 m a snowpark. Lyžiarske trate sú umelo zasnežované, upravené a osvetlené, čo umožňuje večerné lyžovanie.

V areáli Kiczera Ski sú lyžiarom k dispozícii požičovňa vybavenia, lyžiarska škola a reštaurácia.

Treba spomenúť, že stredisko funguje aj v letnej sezóne a poskytuje zjazdové cyklistické trate, gravitačné vozidlá (monsterroller, mountainboard, tretroller), požičovňu bicyklov, tyrolku a ďalšie atrakcie.

(0048) 13 435 90 01
info@kiczeraski.pl
www.kiczeraski.pl

Autor fotografie: Elzbieta Stoboda

Zrúcaniny hradu Sobień 18

49°31'36.35"N 22°19'46.73"E GPS

Pevnosť na tomto mieste existovala už v 13. storočí. Murovaný hrad s najväčšou pravdepodobnosťou postavil Kazimír Veľký, ako súčasť obranného systému Haličskej Rusi. Sobień zostal kráľovským majetkom až do roku 1389, keď ho Władysław Jagiełło udelil mocnej rodine Kmita.

O sto rokov neskôr sa história hradu končí, pretože rodina Kmitovcov presťahovala svoje sídlo. Predpokladalo sa, že to bolo spôsobené zničením pevnosti Maďarmi v roku 1474. Teraz sa však toto tvrdenie považuje za pochybné a je skôr pravdepodobné, že drsné podmienky kopca bránili transformácii stredovekého hradu na renesančné sídlo a Sobień musel ustúpiť pohodlnejšiemu Lesku.

Miesto disponuje skvelou polohou. Zachované fragmenty múrov obytného domu a veže sa nachádzajú na vznešenej kopci, z ktorého je bezkonkurenčná panoráma pohoria San a pohorie Słonne. K zrúcaninám a na vyhliadkovú terasu pre turistov vedú pohodlné schody s madlom.

Ako každý hrad, aj tento je opradený legendami, z ktorých jeden evokuje maďarskú tému. Hovorí o mladom maďarskom dievčati Margarite, ktoré zomrelo v zámocných kobkách. Jej duch - ako Biela pani - stále blúdi po zrúcaninách. Sobień má aj Čiernu dámu - ducha Anny Kmitowej, ktorej zjavenie sa predznamenáva nešťastie.

Autor fotografie: Elżbieta Stoboda

19 Sanok

GPS 49°33'39.84"N 22°12'25.11"E

Sanok je malebné mesto ležiace na rieke San na úpätí majestátnych hôr Slony.

Už v polovici 12. storočia bolo dôležitým obranným hradiskom a administratívnym centrom. Najstaršia zmienka o Sanoku pochádza z roku 1150, hoci osada na okolitých kopcoch sa rozvíjala už v 9. storočí. Ako osada patriaca k Haličskej Rusi získala mestské práva v roku 1339. O rok neskôr ju Kazimír Veľký začlenil do Poľského kráľovstva a v roku 1366 potvrdil jej štatút mesta. V roku 1417 sa tu konala svadba Władysława Jagiełły a jeho tretej manželky Elżbiety Granowskej. Samotné mesto sa rozvíjalo do konca 16. storočia, v nasledujúcom storočí začalo upadať. V 18. storočí bol stav mesta taký žalostný, že Rakúšania, ktorí obsadili územie budúcej Haliče, si za sídlo okresného úradu vybrali neďaleké Leško. Až v roku 1812 sa starostovia vrátili do obnoveného hradu.

19. storočie a najmä obdobie autonómie, bolo obdobím obnoveného rozvoja, okrem iného aj priemyselného - W. Lipiński a M. Beksiński založili továrňu

na výrobu vagónov, ktorá sa po druhej svetovej vojne premenila na známy „Autosan“.

Na jeseň 1939 bolo mesto rozdelené medzi nemeckých a sovietskych okupantov, ktorí vybudovali obranné línie pozdĺž rieky San a „obohatili“ mesto a jeho okolie o betónové bunkre. Jeden z nich je dnes možné vidieť na hradnom kopci.

Turisti dnes oceňujú historické centrum s krásnym trhovým námestím a predovšetkým Historické múzeum v Sanoku. Obľúbené je aj Múzeum ľudovej architektúry na druhej strane rieky San.

Modrá trasa vedúca do Chryszczaty a červená trasa vedúca cez Slonské vrchy do Przemyslu začínajú v Sanoku.

Tel. (0048) 13 465 28 11
Fax: (0048) 13 463 08 90
sekretariat@um.sanok.pl
www.sanok.pl

Autor fotografie: Elżbieta Stoboda

Sanok 20 (Múzeum ľudového staviteľstva – skanzen)

49°34'27.36"N 22°12'28.79"E GPS

Múzeum ľudovej architektúry v Sanoku je jednou z najnavštevovanejších turistických atrakcií, nielen v celých Bieszczadoch, ale aj v Podkarpatskom vojvodstve. Má rozlohu 38 ha a nachádza sa na pravom brehu rieky San. Bolo založené v roku 1958 a v súčasnosti je najväčším etnografickým múzeom pod holým nebom v Poľsku a jedným z najkrajších a najväčších v Európe. Predstavuje kultúru poľsko-ukrajinského pohraničia v Karpatoch a na Podkarpatsku, rozdelenú na sektory venované jednotlivým etnografickým skupinám - Bojkovia, Lemkovia, Pogórzania a Dolinčania.

Sú tu zrekonštruované skromné aj honosnejšie chalupy a chotáre, ako aj verejné budovy, vrátane pravoslávneho kostola a cirkvi. K zaujímavostiam nedávno pribudla malomestská synagóga a nádherné zrekonštruovaný kaštieľ.

Zaujímavý je aj ropný sektor, ktorý predstavuje súbor budov, zariadení a nástrojov používaných v 19. a 20. storočí na ťažbu a spracovanie „čierneho zlata“ Galície – Haliče. Atrakciou je trhové námestie s dvadsiatimi piatimi repli-

kami drevených malomestských domčekov, ktoré tvoria živý trh vydláždený riečnym kameňom. Keďže tu fungujú obchody, môžete si kúpiť chlieb, dať si opraviť topánky a dokonca poslať pohľadnicu. Vystavené interiéry sú samozrejme vhodne zariadené a vybavené dobovým nábytkom. Trh je miestom rôznych podujatí, ktoré počas sezóny priťahujú davy turistov.

1 apríl – 30 apríl: 9:00 – 16:00
1 máj – 30 septembra: 8:00 – 18:00
1 október – 31 október: 8:00 – 16:00
1 november – 31 marec: 9:00 – 14:00

Tel. (0048) 13 493 01 77, (0048) 13 463 16 72
skansen@mblsanok.eu
www.skansen.mblsanok.pl

Autor fotografie: Elzbieta Stoboda

21 Historické múzeum v Sanoku

GPS 49°33'44.24"N 22°12'33.56"E

Historické múzeum sa nachádza v budove renesančného kráľovského zámku, ktorý dal v prvej polovici 16. storočia postaviť Mikolaj Wolski, starosta Sanoku. V nasledujúcich storočiach boli k hradu pristavané nové krídla, ktoré sa však do dnešných dní nezachovali. Stredovek pripomína čiastočne zrekonštruovaná veža, ktorá bola premenená na vyhladkovú terasu. V minulosti tu sídlili poľskí panovníci a kráľovné, vrátane Žofie Holšanskej, ktorá ovdovela v roku 1434 po Vladislavovi Jagelovskom, a Izabely Jagelonskej, uhorskej kráľovnej. Múzeum, ktorého história siaha do roku 1934, je známe najmä ikonami a Beksirským. Zbierka ikon je považovaná za najcennejšiu v krajine a v spojení so zbierkou Múzea dejín poľských Židov v Sanoku nemá konkurenciu v celej Európe, s výnimkou Grécka. Náboženská zbierka obsahuje aj mnohé ďalšie pravoslávne cirkevné potreby, od krížov po liturgické rúcha a staré tlačie, ako aj cenné zbierky sakrálného umenia rímskokatolíckej cirkvi.

Galéria Zdzisława Beksinského sa nachádza v južnom krídle, ktoré bolo dostavané v 21. storočí, a je najväčšou svetovou expozíciou rozmanitej tvorby jedného z najzaujímavejších a najpopulárnejších súčasných umelcov. Súčasťou výstavy sú aj jeho umelecké fotografie a jeho varšavský ateliér zrekonštruovaný z autentických prvkov. Medzi ďalšie jedinečné a zaujímavé zbierky patrí: zbierka originálnej pokutskej keramiky z huculského regiónu, galéria sarmatských portrétov a archeologická zbierka vrátane unikátnych militárií. Ďalšou atrakciou je nemecký bunker.

(0048) 13 463 06 09
sekretariat.muzeum@interia.pl,
sanok.muzeum@gmail.com
www.muzeum.sanok.pl

Autor fotografie: Elzbieta Stoboda

Zagórz, zrúcaniny kláštora 22 bosých karmelitánov

49°30'1.90"N 22°16'21.04"E GPS

Zrúcanina kláštora bosých karmelitánov, ktorá je jednou z najväčších atrakcií Zagórze, sa nachádza na malom kopci nad Zagórze, nazývanom Marymont (alebo Mariemont), ktorý meria 345 metrov nad morom a z troch strán ho obklopujú vody rieky Oslawa. Kláštor a kostol boli postavené z fundácie Jána Stadnického, vojvodu z Volyně a majiteľa leskovských majetkov. Stavba začala v roku 1700, a pre nepokojné vojnové časy bola dokončená až v roku 1730. Kláštorový komplex pozostával nielen z kostola Nanebovzatia Panny Márie a kláštora, ale aj z hospodárskych budov a nemocnice pre vojnových veteránov šľachtického pôvodu. Celý bol postavený zo žltého pieskovca z neďalekého lomu. Kostol s kláštorom boli obohatené päť metrov vysokými obrannými múrmi s reprezentatívnu vstupnou bránou. Žiaľ, Zagórski Karmel sa stal poslednou baštou odporu barských konfederátov a v novembri 1772 bol počas obliehania značne poškodený. Postupne bol obnovený a opäť sa stal domovom mníchov. V novembri 1822 však

vypukol v kláštore požiar, ktorý tentoraz ukončil jeho históriu. Komplex dodnes zostáva ruinou, aj keď nie bez historických a súčasných plánov na rekonštrukciu. Od roku 2000 mesto a obec Zagórz systematicky konzervuje túto zrúcaninu a sprístupňuje ju turistom, pretože je to jeden z mála zachovaných zvyškov opevnených kláštorov v Poľsku. Vďaka úsiliu obce vznikla aj vyhladková veža a kláštorná záhrada. Za zmienku stojí, že časť zariadenia sa zachránila pred požiarom v roku 1822, vrátane veľkoformátových obrazov, ktoré teraz visia vo svätyni Panny Márie Žagorskej.

Autor fotografie: Elżbieta Stoboda

23 Szczawne, cerkev Zosnutia Bohorodičky

GPS 49°23'38.90"N 22°7'59.70"E

Kostol bol postavený ako gréckokatolícky v rokoch 1888-89, vďaka úsiliu farnosti, stolárom Hojsanom z neďalekej Płonny. V súčasnosti je to pravoslávna kaplnka farnosti v Morochove.

Nachádza sa na malom kopci, asi 150 m od cesty Szczawne - Rzepedź, z ktorej je dobre viditeľný vďaka charakteristickej zelenej streche. Architektonicky patrí k drevenej lemkovskej architektúre východného typu. Vyznačuje sa kompaktným telesom, odlišným od kostola západného lemkovského regiónu, ktoré sú zložené z častí zakrytých samostatnými strechami.

V Szczawnom majú všetky rovnakú výšku a sú pokryté spoločnou štítovou strechou, ktorá spadá cez presbytérium s tromi svahmi. O niečo väčšia loď wiwatar sa vyznačuje veľkými osemuholníkovými vežami s pseudo lampiónmi, zatiaľ čo nad babincom bola nízka štvorboká veža, tiež korunovaná zdanlivým lampášom. Zvonica bola postavená v osi budovy, zo západu. Kostol stojí na kamennom základe a je zvisle obložený doskami. Vedľa sú dva vysoké drevené kríže,

z ktorých jeden pripomína 1000. výročie krstu Rusi. Výzdobou interiéru je predovšetkým kompletný, nie však veľmi rozsiahly ikonostas, s prelamanými cárskymi bránami. Unikátne sú tiež interiérové maliarske dekorácie, ktoré vyrobili členovia Kyjevskej spoločnosti „Znovuzrodenie“. Zaujímavosťou je, že chrám nemá elektrické osvetlenie. Mosadzný luster so sviečkami daroval v roku 2004 duchovný z Aljašky, ktorého predkovia pochádzali zo Szczawného. Financoval tiež druhý z krížov stojacich pri kostole.

Autor fotografie: Elżbieta Stoboda

Komańcza, 24 Cerkev Ochrany Matky Božej

49°20'25.00"N 22°3'20.70"E GPS

Západne od centra Komańczy, na malom kopci pri ceste do Czystogardu, stojí krásny drevený kostol. Ide o rekonštrukciu predchádzajúceho kostola, ktorý vyhorel 13. septembra 2006. Požiar prežila len zvonica a drevené kríže v blízkosti kostola.

Pôvodný chrám Ochrany Presvätej Bohorodičky bol postavený na začiatku 19. storočia ako gréckokatolícky kostol a v roku 1963 bol odovzdaný pravoslávnej cirkvi. V rokoch 2008 - 2010 bol s podporou mnohých inštitúcií zrekonštruovaný.

Architektonicky jednoznačne patrí do východného lemkovského regiónu, rovnako ako chrám v Szczawni. V Komańči však nie sú tri, ale štyri rovnako vysoké časti. Okrem pôvodného presbytéria, priestrannej a širšej lode a babinca je štvrtou časťou priestanná sakristia, prístavaná v roku 1836. Piata, menej dekoratívna, korunuje samostatne postavenú výraznú zvonicu, ktorá bola postavená v roku 1934.

Kostol stojí na kamennom základe, jeho steny sú vertikálne obložené doskami, telo kostola zdobia profilované

rímsoy. Okolo je kamenný plot, ktorý zahŕňa aj nekropolu vedľa kostola.

Pri požiari sa stratil štvorzónový ikonostas z roku 1832 a oltár z roku 1803 za ikonostasom. Bohužiaľ, zhoreli aj cenné staré tlačie, procesiové zástavy a ďalšie vnútorné vybavenie.

Autor fotografie: Elżbieta Stoboda

25 Přírodní rezervácia Zwierzło, Duszatyńskie jezera

GPS 49°18'48.60"N 22°10'3.80"E

Rezervácia neživej prírody Zwierzło sa nachádza priamo na červenej hlavnej beskydskej trase. Bola založená v roku 1957 a zaberá plochu takmer 2 hektáre. Rezervácia chráni dve jazerá Duszatyńskie, ktoré vznikli v dôsledku zosuvu pôdy na západnom svahu Chryszczaty v roku 1907.

V apríli toho istého roku sa po dlhotrvajúcich dažďoch z vodou nasiaknutých vrstiev bridlic stala „šmykľavka“, po ktorej sa zosunuli vrstvy hornín, čo zamedzilo toku Olchowaty. Vznikli tak 3 malebné jazerá. Zosuv v Chryszczate je najväčší v poľských Karpatoch z hľadiska objemu presunutého materiálu (približne 12 miliónov m³ hornín a pôdy) a druhý najväčší z hľadiska plochy (približne 36 ha) po zosuve v Szymbarku v Niských Beskydoch.

Menšie z jazier, nazývané Dolné jazero, sa nachádza v nadmorskej výške 683 m. Druhé, väčšie jazero, nazývané Horné jazero, je o 18 m vyššie. Z tretieho jazera bola na žiadosť vtedajšieho majiteľa oblasti grófa Potockého vypustená voda, aby sa uľahčilo rybolovu. V blízkosti jazier sa nachádza symbolický hrob mladého lesníka, ktorý tu zomrel v roku 1990.

Rezervácia je zaujímavá aj z floristického hľadiska, pretože sa tu vyskytujú plávajúce krídlatky a jarné kačice, ktoré sú v tejto nadmorskej výške veľmi vzácne. Vo vodách Jezierka môžete pozorovať pstruhy a vydry.

Autor fotografie: Natalia Figiel

Ciśniańsko-Wetliński krajinny park 26

49°13'11.40"N 22°19'21.10"E GPS

Ciśniańsko-Wetliński krajinny park bol vytvorený v roku 1992 a chráni časti Západných Bieszczadov, ktoré sa nachádzajú západne od Bieszczadského národného parku. Jeho celková rozloha je 51 461 ha a nachádza sa v administratívnych hraniciach obcí Cisna, Komańcza, Baligród, Solina, Zagórz a Czarna. Park je súčasťou medzinárodnej biosférickej rezervácie Východné Karpaty. Územie parku tvoria predovšetkým horské masívy v tvare roštov, ktoré sú rozrezané údoliami riek. Najvyššie vrcholy dosahujú 1200 m n. m. Najzaujímavejšie a najznámejšie sú Rabia Skala (1199 m n. m.), Chryszczata (998 m n. m.), Łopiennik (1069 m n. m.) alebo Jasło (1153 m n. m.). Pozdĺž hraničného pásma prebieha hlavné európske rozvodie, ktoré oddeľuje povodia Baltského a Čierneho mora, pričom celé územie parku leží v povodí rieky San, do ktorej sa okrem iného vlievajú Solinka, Wetlinka a Oslawa. Tieto rieky vytvárajú početné malebné rokliny. V lesných porastoch, ktoré zaberajú viac ako 80 % rozlohy parku, dominuje karpatský buk s prímiesou jedle, javora a smrek. Oveľa menej časté sú komplexy hor-

ských smrečín a bažinných jelšín. V Kalnici sa nachádza prechodné rašelinisko s jediným porastom jelše čiernej v Bieszczadoch.

Bohatá je aj zvieracia ríša vrátane najväčších predátorov, ako sú medveď hnedý, vlk, rys a mačka divá. Bolo tu pozorovaných aj niekoľko hniezdiacich párov orla skalného, orla kríľavého a sľepočky horskej. Najcennejšie časti parku sú kryté doplnkovou formou ochrany v podobe siedmich prírodných rezervácií.

Autor fotografie: Elzbieta Stoboda

27 Cisna

GPS 49°12'39.57"N 22°19'45.42"E

Cisna je malá obec, ktorá sa nachádza v okrese Leško, ale je jedným z najdôležitejších turistických stredísk Bieszczad.

Vznikla pred rokom 1552 na panstve rodiny Bal. V nasledujúcich storočiach patrila rodinám Bełzeckí, Lubomirski a Urbański a nakoniec sa rukou Teresy Urbańskiej stala majetkom Antoniho Fredra. Na konci 18. storočia Cisnu zdedil syn Teresy a Antoniho, Jacek Fredro, otec slávneho komediálneho spisovateľa. Na začiatku 19. storočia tu Jacek založil známu železiarsku hutu, ktorá vyrábala hrnce, náradie a náhrobné kríže.

Ešte silnejším rozvojovým impulzom sa stala úzkokolejná lesná železnica do Nového Łupkova, ktorá bola v roku 1904 rozšírená o trať do Kalnice. V medzivojnovom období bola Cisna jednou z najväčších a najprosperujúcejších obcí v Bieszczadoch. V dôsledku druhej svetovej vojny a bojov s Ukrajinskou povstaleckou armádou sa obec výrazne vyľudnila.

Dnes je Cisna jedným z najobľúbenejších dovolenkových cieľov v Bieszczadoch a vhodnou základňou pre horské

výlety.

Okrem miestnych galérií a reštaurácií s legendárnou Siekierzadou na čele, je jednou z hlavných atrakcií úzkokolejný vláčik na trase Majdan-Przysław. Cisna je každoročne štartom a cieľom jedného z najťažších horských behov v Poľsku - Mäsiarskeho behu, ktorý sa koná počas predĺženého júnového víkendu. Za zmienku stojí aj každoročné bieszczadské stretnutie s umením „Rozsypaniec” a pieseň K. Prońka „Deszcz w Cisnej” (Dážď v Cisnej), ktoré posilili status kultového miesta.

Cez obec vedie červená Hlavná beskydská cesta.

(0048) 13 468 63 38

(0048) 13 468 63 44,

(0048) 13 468 63 07

(0048) 13 468 63 54

ugcisna@pro.onet.pl

www.gminacisna.pl

Autor fotografie: Elzbieta Stoboda

Bieszczadská úzkokolejná železnica 28

49°12'21.00"N 22°17'55.00"E GPS

Výstavba úzkorozchodnej železnice v Bieszczadoch sa začala v roku 1890 a viedla z Cisny do Nového Łupkova. V januári 1898 bola trať dlhá viac ako 24 km a s rozchodom 760 mm. Hlavným účelom bola preprava tovaru, predovšetkým dreva.

Výstavba úzkorozchodnej železnice bola lacnejšia a jednoduchšia. Aby sa obmedzili zemné práce, nevyhli sa ostrým zákrutám a stúpaniam, ktoré sú dnes atrakciou jazdy. Väčšina prác sa vykonávala ručne, bez pomoci zložitého vybavenia. Iba na stavbu mostov a priepustov sa angažovali skúsení murári z Talianska.

V nasledujúcich desaťročiach sa v Bieszczadoch rozvíjali úzkokolejné siete. V rokoch 1900-1904 bola vybudovaná 20 km dlhá trať z Cisny do Kalnice a Beskidu, ktorá bola postupne doplnená o odbočky do Strzebawiska a na pily, ktoré boli v tejto oblasti v prevádzke.

Železnica v podstate prežila vojnové udalosti prvej svetovej vojny, splnila svoju úlohu a v medzivojnovom období bola dokonca dobudovaná trať z Rzepedzi do Duszatynu a Mikova. Prevádzku železnice zastavili až deštruktívne

roku 1944, ale už v polovici 50. rokov vznikol projekt jej modernizácie. Začiatkom 60. rokov boli vybudované trate zo Smolnika do Rzepedzi a z Cisny do Moczarnie. Jej činnosť bola v roku 1994 pozastavená. Ožila opäť vďaka Nadácii pre lesné železnice Bieszczady založenej v roku 1996, ktorá si dala za cieľ pamiatku zachrániť a urobiť z nej turistickú atrakciu. V roku 1992 boli trať, stanice a zastávky a časť vozového parku zapísané do registra pamiatok.

V súčasnosti je Bieszczadská železnica jednou z najväčších turistických atrakcií v Bieszczadoch.

(0048) 13 468 63 35

biuro@fbkl.pl,

www.kolejka.bieszczady.pl

Autor fotografie: Elżbieta Stoboda

29 Hrad Kmitovcov v Lesku

GPS 49°28'9.83"N 22°19'32.03"E

Rezidenciu v Lesku postavili poslední predstavitelia mocného rodu Kmitovcov, ktorí opustili svoje predchádzajúce sídlo - stredovekú pevnosť na vrchu Sobień. Drevený obranný zámok tu existoval už v 15. storočí. V 16. storočí ho nahradil murovaný zámok, ktorý staval posledný z rodu - Piotr Kmita. Piotr, veľkomaršál koruny a krakovský gubernátor, postavil v Lesku obytnú vežu a dvojposchodové krídlo. Po jeho smrti sa vďaka dedičom z rodu Stadnicki rozrástli na väčšiu stavbu. K veži pristavali ďalšie obytné krídlo. Prestavali ho na obranné zariadenie na štvoruholníkovom pôdoryse, obklopené hradbami, vežami a baštami. Napriek svojim obranným vlastnostiam sa hrad v 18. storočí stal dvakrát korisťou Švédov a dlho sa nachádzal v stave, ktorý mal ďaleko od rozkvetu. Po roku 1765 bol vďaka úsiliu nového majiteľa Józefa Ossolińského obnovený, ale v roku 1783 ho zničil požiar. V poslednom desaťročí 18. storočia zostal malebnou ruinou, ktorú sa však Ksawery Krasicki, rozhodol revitalizovať. Úlohou rekonštrukcie poveril

spriateľného básnika Wincentyho Pola, ktorý hrad premenil na štýlové sídlo s klasicistickými prvkami, do ktorého zakomponoval staršie prvky s výraznou baštou. Počas vojny bol hrad opäť zničený a v 50. rokoch 20. storočia bol zrekonštruovaný, aby mohol slúžiť ako rekreačné stredisko, čím je dodnes. Obklopuje ho veľký park, ktorý je značne zarastený a v ktorom bol umiestnený veľkolepý amfiteáter. Objekt sa nachádza pri zelenom chodníku zo Zagorza do Zwierzynia.

Tel.: (0048) 13 469 62 68
Fax: (0048) 13 469 68 78
zamek@gat.pl
www.gat.pl/lesko

Autor fotografie: Elżbieta Stoboda

Synagoga v Lesku 30

49°28'13.80"N 22°19'51.57"E GPS

Synagoga v Lesku je jedinečnou pamiatkou v regióne a jednou z najoriginálnejších v Poľsku. Postavená bola pravdepodobne v polovici 17. storočia, hoci prvá zmienka o nej pochádza z roku 1746. Obranný charakter budovy nebol náhodný, pretože susedil s nábrežím mesta a posilňoval opevnenie. V 19. storočí bola prestavaná, vznikli nové štíty a interiér bol upravený. Počas druhej svetovej vojny bola zrekonštruovaná na kultúrne účely bez obnovy vnútorného vybavenia.

Dnes je to príklad manierizmu s bohatou architektúrou a orientálnou provenienciou. Veľkolepá stavba postavená tak, aby sa do nej zmestilo až 1 500 veriacich. Najcharakteristickejšími prvkami sú štíhla okrúhla veža a zaoblený štít s volútami, ktorého tvar kopíruje trojitý zakončenie prístavby, kde sa pôvodne nachádzala predsieň na prízemí a ženská sieň na poschodí. Priečelie je obohatené vázami a reliéfnymi tabuľami Mojžiša, pod ktorými bol umiestnený pôsobivý oculus - menšie oculus sú umiestnené v troch štítoch prístavby. Na fasáde je aj

nápis, ktorý v preklade znamená: „Aké je toto miesto plné hrôzy, ale je to dom Boží“. Vnútri sú plochy stien rozdelené profilovanými rímsami na tri podlažia. Medzi rímsami sú ploché polkruhovité výklenky, do ktorých boli vpísané citáty z Tóry. Na východnej stene sa zachoval dekoratívny Aron ha-kodeš (oltárna skriňa), v podobe dvoch stĺpov zakončených trojuholníkovým vrcholom.

V súčasnosti sa v synagóge nachádza umelecká galéria Bieszczadzského kultúrneho centra.

1 máj – 15 október, hod. 10:00 – 17:00

Autor fotografie: Elzbieta Stoboda

31 Židovský cintorín v Lesku

GPS 49°28'13.31"N 22°20'0.82"E

Židovský cintorín v Lesku, malebne umiestnený na zalesnenom kopci východne od historického centra mesta, sa považuje za jednu z najcennejších nekropolí v Poľsku. Existoval už v prvej polovici 16. storočia. Najstarší zaznamenaný pohreb sa datuje k roku 1548 a pripomína Eliezera, syna Meszulama, ktorý zomrel 11. septembra 1548 roku.

Dnes sa rozprestiera na ploche viac ako 3 ha, kde sa zachovalo viac ako 2000 macevot, z ktorých asi 120 pochádza z druhej polovice 16. storočia a prvých desaťročí 17. storočia. Nachádzajú sa na svahu kopca a zreteľne sa líšia od mladších macev. Sú to obdĺžnikové dosky z miestneho pieskovca, zbavené ornamentov, s výnimkou nápisov v jednoduchom archaickom písme. V mladšej, vyššej časti nájdeme náhrobnky bohato zdobené symbolickými ornamentmi, ako sú koruny, zvitky Tóry, svietniky, vtáky, jelene, džbány, levy a iné. Väčšina z nich (približne 1400) pochádza z 19. storočia.

Počas druhej svetovej vojny bol cintorín miestom popravy židovských obyvateľov Leska. Nemci tu strieľali starých a chorých ľudí, ktorí zostali v meste po likvidácii geta, a tiež ľudí, ktorí sa skrývali v okolitých lesoch. V roku 1996 bol na nekropole postavený obelisk pripomínajúci obeť holokaustu.

Zelená trasa do Zwierzynia vedie okolo cintorína.

Autor fotografie: Elzbieta Stoboda

Kamień Leski w Glynnom 32

49°28'4.10"N 22°21'24.50"E GPS

Kameń Leski je jednou z najobľúbenejších atrakcií v regióne, a to vďaka svojmu veľkolepému vzhľadu aj polohe. Nachádza sa takmer priamo pri obchvate Bieszczad a zároveň na zelenej trase z Leska do Zwierzynia, na území obce Glinne. Kameń je skalný útvar z hrubozrnného krosnianskeho pieskovca, ktorý je tvrdý a odolný voči poveternostným vplyvom.

Za svoj charakteristický tvar vďaka prírodnej erózii aj človeku. Na úpätí skaly sa nachádzal kameňolom, z ktorého sa získaval stavebný materiál ešte v 19. storočí. Hlavný výbežok je vysoký viac ako 20 m a na vrchole Kamień sa nachádza železný kríž postavený v roku 1978. K pamiatke sa viaže množstvo legiend.

Ich hlavnou témou je pôsobenie nečistých síl. Verilo sa, že to diabol niesol v pazúroch meštana, a keď kohút zakikírkal, pustil ho a on sa premenil na kameň. Existuje aj verzia o neposlušnom dievčati, ktoré sa premenilo na kameň.

Leskovský kameň sa v literatúre objavuje pomerne často. Opísali ho Oskar Kolberg a Aleksander Fredro, ktorý

o ňom nielenže písal vo svojich spomienkach Trzy po Trzy, ale venoval mu aj osobitnú báseň - Kamień nad Liskiem.

Stenu kameňa sa využívajú na tréning horolezci - je tu vyznačených a popísaných niekoľko horolezeckých ciest.

Autor fotografie: Elżbieta Stoboda

33 Bieszczadzské cyklodreziny

GPS 49°27'54.9" E 22°23'58.11"

Bieszczadzské cyklodreziny sú jednou z najnovších atrakcií v Bieszczadoch. Vznikli v roku 2014 a o rok neskôr im Poľská organizácia cestovného ruchu udelila titul Najlepší turistický produkt v Poľsku.

Hlavná stanica sa nachádza v budove bývalej železničnej stanice v Uherciach Minerálnych. Cez Uherce vedie železničná trať č.108, ktorá bola vybudovaná za vlády Františka Jozefa I. Od roku 2013 bol kvôli zlému stavu trate úsek Nowy Zagórz - Krościenko definitívne vyradený z prevádzky a následne bola jeho časť odovzdaná obci Olszanica, čo umožnilo vytvorenie bezmotorovej železničnej dopravy.

Cyklistické vozíky Bieszczady sú kombináciou železničných tradícií a aktívneho cestovného ruchu. Oranžové dreziny sú pre 4 osoby, z ktorých dve šliapu do pedálov a dve sedia na zadnej lavici. Turisti dostanú tradičné lístky v podobe kartónových blokov s dierovaním. Železničná stanica bola dôkladne zrekonštruovaná, vo vnútri aj na vonkajších stenách sú namaľované postavy oblečené do kostýmov z čias

Františka Jozefa. Postavy majú skutočné tváre ľudí, ktorí sa na vzniku tejto atrakcie podieľali. Vo vnútri si môžete kúpiť jedinečné suveníry bieszczadzkie.

april – november: 9:00 – 17:00

(0048) 570 770 108 (9:00 – 16:00)

www.drezynyrowerowe.pl

biuro@drezynyrowerowe.pl

Autor fotografie: Elżbieta Stoboda

Jazero Solińskie 34

49°23'17.00"N 22°26'58.00"E GPS

Jazero Solińskie je jednou z najväčších atrakcií pohoria Bieszczady a Podkarpatského vojvodstva, hoci geograficky sa nachádza v Sanocko-Turčianskych horách. Toto najväčšie umelé jazero v Poľsku vzniklo prehradením rieky San obrovskou betónovou priehradou, ktorá bola postavená v rokoch 1960 - 1968. Priehrada má výšku 82 m a dĺžku 664 m a je najväčšou hydrotechnickou stavbou v Poľsku. Pobrežie je dlhé približne 160 km a priemerná hĺbka je približne 20 m, pričom najväčšia hĺbka je pri samotnej priehrade - približne 60 m.

Jazero má dve charakteristické vetvy - dlhšia vedie pozdĺž rieky San (dĺžka asi 27 km) a kratšia pozdĺž rieky Solinka (dĺžka 14 km).

Pred vybudovaním vodnej nádrže boli obyvatelia obcí vysídlení. Solina, Zawóz, Polańczyk, Rybne, Teleśnica Sanna, Teleśnica Oszwarowa, Bukowiec, Horodek, Sokole, Chrewt a Wołkowyja sa ocitli pod hladinou jazera. Boli zničené budovy a pravoslávne kostoly, vyrúbané lesy a exhumované cintoríny. Naplnenie nádrže na súčasnú hladinu, ktorá je približne 410 - 420 m nad morom, trvalo

rok. Účelom vytvorenia nádrže bola prevencia povodní, zadržiavanie vody a výroba energie.

Jazero Solińskie má štyri ostrovy: Skalnatý ostrov (nazývaný aj Veľký), Zajęczy (nazývaný aj Malý), Energetický a Periodický, ktorý sa objavuje len pri nízkom stave vody. Vo vodách nádrže sa vyskytuje veľké množstvo rýb. Nájdeme tu najmä štika, ostriež, kapry, biele amury, ale aj exempláre boľňa, pleskáča a plotice. Pri jazere bolo vybudovaných množstvo súkromných ubytovacích zariadení, penziónov a agroturistických fariem, ktoré každoročne navštívia státisíce turistov.

Autor fotografie: Elzbieta Stoboda

35 Polańczyk

GPS 49°22'10.55"N 22°25'15.92"E

Polańczyk, jedno z najnavštěvovanejších miest v Bieszczadoch, sa nachádza na západnom brehu jazera Solina. Kúpeľná časť sa nachádza na dlhom ostrohu, ktorý je z troch strán obklopený vodou, zatiaľ čo časť, kde žijú stáli obyvatelia, sa nachádza vyššie.

V roku 1974 bol Polańczyk uznaný za miesto s podmienkami na vykonávanie kúpeľnej liečby. Vďaka tomu tu mohli začať fungovať zdravotnícke zariadenia. Polańczyk získal oficiálny štatút kúpeľov v roku 1999 a stal sa jedným zo štyroch stredísk v Podkarpatskom vojvodstve, najmä vďaka minerálnym vodám, ktoré sa tu nachádzajú. V krosnských pieskovcoch z obdobia oligocénu boli zistené tri úrovne vôd: hydrogénuhlíkatovo-chloridovo-sodné vody, sodno-bromidové a jódové vody. Liečbe prispieva aj čistý horský vzduch. Liečia sa tu choroby dýchacích a močových ciest a ženské choroby. Na pacientov v Polańczyku čakajú nielen sanatóriá, ale aj množstvo súkromných ubytovacích zariadení, penziónov a rezortov.

Hlavnou pamiatkou Polanczyka je murovaný pravoslávny chrám svätej mučieničky Paraskevy z roku 1907, dnes chrám - Sanktuárium Panny Márie krásnej lásky, v ktorom sa nachádza slávna ikona Panny Márie Lopienskej.

Autor fotografie: Elzbieta Stoboda

Korbania 36

49°17'3.57"N 22°22'14.28"E GPS

Korbania, niekedy nazývaná aj Patrola alebo Patryja, je vrch v Západných Bieszczadoch, v pohorí Lopiennik, s nadmorskou výškou 894 m n.m.. Hora je nenápadná, takmer celá zalesnená. Výnimkou sú lúky pri priesmyku Hyrcza, s výhľadom na bývalú obec Tyskowa a vrcholové časti. Vrcholom kopca prechádza severná hranica Ciśniarńsko-Wetlińského krajinného parku.

V roku 2014 postavila Lesná komisia Baligród na vrchole Korbánie 16 metrov vysokú rozhľadňu, ktorá je novou obľúbenou turistickou atrakciou. Ponúka nádhernú panorámu jazera Solina, pohoria Otryt a najvyšších vrchov Bieszczad - pohoria Smereka, Połonina Wetlińska, Bukowe Berdo, Krzemień a Tarnica. Identifikáciu jednotlivých pohorí a vrcholov uľahčujú popísané panorámy a informačné tabule.

Infraštruktúru dopĺňa drevená uzamykatelná chatka, v ktorej sa môžete ukryť pred dažďom alebo dokonca prenocovať. Je tu aj miesto na ohnisko a lavičky. Na vrchol sa môžete dostať viacerými spôsobmi, vrátane zelenej trasy z Bukovca a červenej trasy v podobe slučky, tiež z Bukovca.

Autor fotografie: Elzbieta Stoboda

37 Cerkev sv. Paraskev v Łopienke

GPS 49°15'47.00"N 22°22'9.00"E

Łopienka je už neexistujúca obec, ktorá sa nachádzala na svahoch Korbánie, Jamu a Łopiennika. Od vysídľovacej operácie Visla zostala neosídlená. Zostal len pravoslávny chrám, ktorý má medzi milovníkmi Bieszczadov osobitné postavenie.

Dátum jeho výstavby nie je známy - niektoré autority tvrdia, že bol postavený v polovici 18. storočia. Podľa legendy našlo ikonu na starej lipe hluchonemé dievča, ktoré keď uvidelo Bohorodičku, zvolalo „Matka“, a preto sa ikona považovala za zázračnú. Vtedy sa v Łopienke začal rozvíjať kult Panny Márie.

Už viac ako 200 rokov prichádzajú k obrazu tisíce pútnikov oboch kresťanských obradov (latinského a uniátskeho) zo vzdialených častí Poľska, Uhorska a Rusi. Slávne odpustky sa konali trikrát do roka: 16. mája, 13. augusta a 21. septembra.

Po presídlení a prenesení zázračnej ikony Panny Márie z Łopenej do Polanczyka, sa kostolík nevyužíval podľa určenia (slúžil napríklad ako ovčinec), ale prežil a vďaka úsiliu milovníkov tohto regiónu bol obnovený.

Celoročné

Kostol postavený z neotesaného kameňa je opäť cieľom púti - prvá odpustová slávnosť po po druhej svetovej vojne sa konala v roku 2000.

Vďaka úsiliu komunitných pracovníkov pod vedením Zbigniewa Kaszuba sa kostol systematicky obnovuje - má novú plechovú strechu, okná s vitrážami a drevený strop. Pôvodná ikona bola nahradená jej vernou kópiou a vo vnútri sa nachádza aj socha „Krista z Bieszczad“. Hneď vedľa kostola sa nachádza prestavaná pohrebničná kaplnka z 19. storočia a zrekonštruovaná zvonica. Kostol je otvorený po celý rok a môžete doň vstúpiť kedykoľvek počas dňa.

Autor fotografie: Elzbieta Stoboda

Prírodná rezervácia Sine Wiry 38

49°15'40.00"N 22°25'54.00"E GPS

Krajinná rezervácia Sine Wiry bola založená v roku 1987 na prielome rieky Wetlinka, na území už neexistujúcich obcí Zawój, Polanki a Łuh. Rozprestiera sa na ploche 450 ha (7 km dlhý úsek Wetlinky a južné svahy vrchu Połoma 776 m n.m.). Do rezervácie sa môžete dostať buď z Polaniek, kde necháte auto napr. na parkovisku vedúcom na Łopienku, alebo po ceste z Jaworca.

Názov „Sine Wiry“ pochádza z obdobia, keď bola celá dolina husto osídlená najmä rusínskym obyvateľstvom. Starí obyvatelia nazývali vírnikmi hlbiny, ktoré vznikajú v úzkom toku Wetlinky. Je tu päť brodov a päť hlbín alebo vírnikov. Najhlbší z nich sa nazýval „modrý vír“, pretože po intenzívnom prívale vody v rieke sa vytvorili vysoké a spenené víry s modrastou farbou.

Takmer 90 % územia rezervácie pokrývajú lesy, najmä karpatské bukove lesy, doplnené fragmentmi jedľových a karpatských javorových lesov. Z rastlín sa tu vyskytuje napríklad klinček, muchotrávka východokarpatská, plúzgierka krajinská a vzácna papraď - plúcnik obyčajný. Lesy sú útočiskom mnohých vzácnych druhov zvierat

vrátane vlkov, medveďov a rysov, ako aj vzácnych druhov vtákov, vrátane orlov skalných.

V roku 1980 sa po silných dažďoch zosunul svah Połomy, ktorý prehradil riekou Wetlinka a vytvoril vodnú nádrž Smaragdové jazero (rozloha približne 1 ha). Názov mu dali turisti kvôli farbe vody. Nanešťastie sa zamulčovalo a už prakticky nie je viditeľné.

Cez rezerváciu vedie náučný chodník, ktorý je vybavený informačnými tabuľami, mapami, miestami na odpočinok, prístreškom, miestom na táborák či stojanmi na bicykle.

Autor fotografie: Michał Borek UMWP

39 Arłamów

GPS 49°35'30.05"N 22°37'45.20"E

Arłamów je dnes už neexistujúca dedina v obci Ustrzyki Dolne. Založená bola v 15. storočí. V roku 1939 mala 1100 obyvateľov a po vyľudnení v časech Poľskej ľudovej republiky sa stala centrom rozsiahleho rekreačného komplexu Kancelárie Rady ministrov, ktorá zahŕňala aj susedné dediny a mala kódové označenie W-2. Na kopci bývalého Arłamowa bol postavený, na tie časy, luxusný hotel spolu s pomocnými budovami. Okrem toho boli v neďalekej Trójci postavené 4 vily v pseudo-tatranskom štýle a letisko pre vládne lietadlá. Lesné plochy a lúky s rozlohou 30 000 hektárov boli oplotené 120 kilometrov dlhým vysokým a hustým plotom, do ktorého boli zakomponované priechody pre zvieratá, ale len dovnútra, pretože jednou zo zábavných aktivít ponúkaných hosťom bol lov. V tom istom čase bolo v Trójci založené Štátne chovateľské šľachtiteľské centrum Arłamów, kde sa pre potreby hostí chovali ošípané, kravy a ovce.

W-2 bolo miesto, kam Edward Gierek pozýval spriatelnených vodcov iných krajín, ako napríklad prezidenta

Juhoslávie Josipa Broza Tita, prezidenta Francúzska Valéryho Giscarda d'Estainga, posledného iránskeho šacha Mohammada Rezu Pahlaviho alebo belgického kráľa Baldwina I. Koburga. Poslúžili však aj na iný účel – tu bol 11 mesiacov internovaný Lech Wałęsa, vtedy predák hnutia Solidarnosc.

V roku 1991 hotel prevzala obec Ustrzyki Dolne a v roku 1996 ho predala súkromnému investorovi. Dnes, po výraznom rozšírení, je Arłamów známym luxusným rekreačným strediskom s dobre rozvinutou športovou infraštruktúrou, kde okrem iného trénovala aj poľská futbalová reprezentácia.

(0048) 13 443 10 00
repcja@arlamow.pl
www.arlamow.pl

Autor fotografie: Elzbieta Stoboda

Krajinný park Slonných hôr 40

49°32'46.77"N 22°30'33.16"E GPS

Park vznikol v roku 1992 a v súčasnosti má rozlohu 56 188 ha. Tiahne sa obcami Lesko, Olszanica, Sanok, Tyrawa Wołoska a Ustrzyki Dolne. Park chráni pohoria typické pre Východné Karpaty: Slonne a Chwaniów. Tiahnu sa od severozápadu na juhovýchod a sú pretkané sieťou riek a potokov patriacich do povodia Sanu. S výnimkou rieky Strwiąż, ktorá tečie zo svahov pohoria Berdu.

Názov parku je odvodený od slaných prameňov, ktorých je tu veľa, najmä na vrchu Na Opalonym. Už v stredoveku sa z nich ťažila soľ, čo pripomína nielen názov Soľné hory, ale aj neďaleká Tyrawa Soľna. Ďalším cenným zdrojom sa prechodne stala ropa, ktorá sa ťažila v oblasti Ropienky, kde bolo ešte pred vojnou niekoľko desiatok šácht.

Územie parku je zo 73 % zalesnené, prevažne karpatskými bukovými lesmi, ale sú tu aj plochy bývalej poľnohospodárskej pôdy, lúk a pasienkov a divoké ovocné stromy, ktoré pripomínajú už neexistujúce dediny. V údoliach riek sa nachádzajú najmä prútové húštiny a príbrežné

karpatské jelšiny. Celkovo bolo v parku zistených 900 druhov cievnatých rastlín, z toho až 68 horských. Pri Seřednici sa okrem iného vyskytujú stromové formy tisu a pri Bándróve jelše. Geologickou zvláštnosťou sú výbežky karpatského flyšu, ktoré sa vyskytujú na rôznych miestach parku. Obzvlášť cenné miesta sú chránené formou rezervácií, ktorých je v parku deväť.

Čo sa týka fauny, vyskytuje sa tu väčšina veľkých cicavcov s medvedmi, vlkami a rysmi na čele. Sídli tu vzácne vtáky vrátane orlov skalných.

Autor fotografie: Elzbieta Stoboda

41 Ustrzyki Dolne

GPS 49°25'48.00"N 22°35'17.00"E

Mesto má približne 9100 obyvateľov. Nachádza sa v nadmorskej výške 480 m n. m., na rieke Strwiąż, ktorá sa vlieva do rieky Dnester, patriacej do povodia Čierneho mora.

Ustrzyki boli založené v roku 1509 ako vidiecka osada. Podľa miestnej tradície sa obec nachádzala na sútoku dvoch bezmenných potokov a obyvatelia ju nazývali staropoľsky Ust, čo znamená „ústie“, a Rzyk, čo znamená „rieka“ - odtiaľ pochádza názov obce Ustrzyki, čo znamená „ústie rieky“. Historické pramene uvádzajú, že zakladateľom osady bol Iwonia, ktorého potomkovia sa nazývali Ustrzycki. Jeden z nich, Klemens Ustrzycki, požiadal v roku 1727 o udelenie mestských práv Ustrzyk. Mesto sa však začalo intenzívne rozvíjať až v 19. storočí vďaka objavu ropných ložísk a vďaka železničnému spojeniu so Lvovom a Przemyslom.

Počas druhej svetovej vojny z mesta zmizla početná židovská komunita, ktorá tvorila polovicu obyvateľov mesta. V Ustrzykách sa zachovala synagóga, hoci bola prestavaná a nepripomínajúca synagógu (teraz je v nej

knížnica), a židovský cintorín, ktorý je na jednej z turistických trás.

Po vojne sa mesto dočasne ocitlo v hraniciach Sovietskeho zväzu a až po podpísaní dohody o úprave hraníc (15. februára 1951) sa Ustrzyki Dolne a ďalšie mestá vrátili Poľsku.

V súčasnosti sa Ustrzyki vďaka najrozsiahlejšej lyžiarskej infraštruktúre v Podkarpatskom vojvodstve nazývajú zimným hlavným mestom Podkarpatska. Na území mesta a obce Ustrzyki Dolne sa nachádzajú dve lyžiarske strediská so sedačkovou lanovkou, niekoľko menších lyžiarskych vlekov a bežecké trate.

(0048) 13 460 80 00

(0048) 13 460 80 01

um@ustrzyki-dolne.pl

www.ustrzyki-dolne.pl

Autor fotografie: Elzbieta Stoboda

Kostol Bożej Matki 42 Podporovateľky veriacich v Równi

49°24'23.60"N 22°35'30.10"E GPS

Kostol je bývalý gréckokatolícky chrám Ochrany Matky Bożej. Postavený bol pravdepodobne v 18. storočí ako farský kostol a neskôr sa stal filiálkou farnosti v Ustjanovej. Po akcii H-T bol opustený a v roku 1972 bol oficiálne odovzdaný rímskokatolíckej cirkvi.

Kostolík je jedným zo symbolov Bieszczadov a patrí k niekoľkým kostolíkmi v Poľsku, ktoré reprezentujú bojkovský štýl. Vykazuje však aj veľa podobností s drevenými kostolíkmi, postavenými v 18. storočí mimo Bojkowszczyzny.

V porovnaní s doteraz známymi lemkovskými kostolmi upúta pozornosť loď, ktorá je najvyšším a najväčším prvkom všetkých troch častí kostola. V Lemku je dominantným prvkom stavby vysoká veža nad babincom. V Rovne je loď zakrytá osemuholníkovou kupolou, umiestnenou na zrubovom tambure, s výraznými odkvapovými striškami, ktoré tvoria zužujúce sa zlomy, charakteristické pre architektúru bojkovských pravoslávnych chrámov. Kňazisko a babiniec sú tiež zakončené kupulovitými strechami - štvorbokou v kňazisku, ose-

muholníkovou nad babincom a kaplnkou nad ním. Celá je pokrytá šindľami, ktorými sú obložené aj steny. Krásu pamiatke dodávajú výrazné, tiež šindľové odkvapky.

Zariadenie chrámu sa nezachovalo, okrem prvkov, ktoré boli prevezené do múzea v Łańcute - niekoľko ikon, feteron a procesiové zástavy. Z pohraničia však pochádza barokový križ, ktorý v roku 1973 daroval biskup Józef Tokarczuk.

Kostolík v obci Równia sa nachádza niekoľko desiatok metrov od hlavnej cesty Ustrzyki Dolne - Hoszowczyk a modrej turistickej značky.

Autor fotografie: Elzbieta Stoboda

43 Cerkev sv. Archanjela Michala v Bystrom

GPS 49°18'59.20"N 22°43'25.41"E

Kostol je jeden z mála drevených kostolov, postavených na základe návrhu profesionálneho architekta. Bol to Vasyl Nahirnyj, ktorý pôsobil vo Lvove a bol spoluzakladateľom tzv. ukrajinského národného štýlu. Bol autorom približne 200 projektov kostolov v celej Haliči. Kostoly v ukrajinskom národnom štýle si zachovávajú pôdorys gréckeho kríža. V prípade Bystreho sú ramená mierne skrátené, pretože na bočných ramenách sú k centrálne umiestnenej lodi pristavané menšie prílohy. Hornú časť kríža tvorí klenba a všetky tri hlavné časti sú zakryté kupolami na osemuholníkových tamburínach, pričom stredná nad loďou je o niečo vyššia. Strechy prístavieb nadväzujú na tieto kupoly, čo vytvára dojem, že chrám ich má päť. Každá z nich je zakončená lampášom s kupolou.

Objekt bol založený ako gréckokatolícky chrám na začiatku 20. storočia a dostal meno svätého Michala archanjela. V roku 1951 boli v rámci operácie H-T obyvatelia deportovaní, čím bol kostol vylúčený z bohoslužieb. V roku 1962 bola časť zariadenia prevezená

do múzea v Łańcute, aby sa zachránila pred zničením. Od roku 1985 sa o chrám stará bieszczadzská pobočka Spolku pre starostlivosť o pamiatky, ktorá zhromažďuje finančné prostriedky a obnovuje chrám. V interiéri kostola sa nachádza výstava krížov a cirkevného náčinia z už neexistujúcich bieszczadských kostolov. Chrám je obklopený starými stromami a čiastočne múrom. Pred ním sa nachádza nádherná tehlová zvonica z roku 1939. Oproti kostolu sa nachádza malý cintorín s niekoľkými zachovanými náhrobnými kameňmi.

Autor fotografie: Elzbieta Stoboda

Lutowiska 44

49°15'3.19"N 22°41'44.87"E GPS

Lutowiska je dedina v okrese Bieszczady. Názov pochádza z ukrajinského slova litowyszcze, čiže miesto, kde sa v lete pasie dobytok.

Obec vznikla koncom 16. storočia na pohraničí Sobieńsko-leského panstva s prevahou rusínskeho obyvateľstva. V polovici 18. storočia tu ďalší majiteľ, rodina Urbariských, založili mestečko Urbanice. Nový názov sa však neujal a mesto nedosiahlo veľký rozvoj, hoci Lutowiska boli dôležitou križovatkou obchodných ciest. Obec bola známa najmä obchodom s dobytkom a koňmi, na čo dnes odkazuje obľúbené podujatie, Koňský jarmok.

Mesto bolo obývané Rusínmi, Poliakmi a Židmi, pričom veľkú prevahu mali Židia. Preto sa nazýva miestom „troch kultúr“. Spoznať ich môžete vďaka rovnomennej historicko-prírodovednej trase, na ktorej nájdete aj rímskokatolícky kostol svätého biskupa Stanislava zo začiatku 20. storočia, pravoslávny cintorín neexistujúceho chrámu svätého Michala Archanjela, ako aj ruiny synagógy a historický židovský cintorín. Novogotický kostol bol tiež blízko zániku, keď sa po druhej svetovej vojne

Lutowiska stali súčasťou ZSSR a boli premenované na Ševčenkovo. V tom čase sa z chrámu stala stajňa. Po návrate Lutowiska do Poľska bol obnovený. Za zmienku stojí, že materiál z kostola bol použitý na stavbu kostola v Dwerniku a jeho miniatúru dnes môžeme vidieť na cintoríne v blízkosti chrámu.

V súčasnosti je Lutowisko najradšie osídlenou obcou v Poľsku, má len necelých 5 obyvateľov na km². 82% jej územia pokrývajú lesy a 78 % Bieszczadzského národného parku sa nachádza na území obce.

Autor fotografie: Elzbieta Stoboda

45 Kostol Nanebovzatia Panny Márie v Smolniku

GPS 49°12'34.56"N 22°41'16.08"E

Pravoslávny kostol na vyvýšenom kopci, výborne viditeľný z okolia, zostal jediným objektom z bývalej obce Smolník.

Bol postavený v roku 1791 a patrí k jednoduchému typu bojkovskej architektúry. Podobá sa pravoslávne-mu chrámu v Rovnom, ale ten v Smolniku je archaickejší - každá z jasne oddelených častí bola postavená na štvorcovom výstupku. Loď je širšia a vyššia. Každá z častí je zakončená stanovou strechou ukončenou makovicou, pričom zastrešenie lode je viditeľne väčšie a vyššie. Hmotu budovy spestruje výrazná odkvapová strecha podporená lizénami. Chrám sa podobá nielen na iné bojkovské pravoslávne chrámy jednoduchého typu (v Grąziowej v skanzene v Sanoku, v Równi alebo v Liskowatem), ale aj na najstaršie drevené chrámy, napríklad na chrám v Gorajci - s dôrazom na vyššiu a väčšiu loď. Ako príklad karpatskej cirkevnej architektúry, bol v roku 2013 zapísaný do Zoznamu svetového kultúrneho dedičstva UNESCO.

Interiér nie je pôvodný, ale treba pripomenúť, že po

operácii H-T v roku 1951, keď stratil farníkov a zariadenie, slúžil ako poľnohospodársky sklad. V tom čase prišiel aj o cenné polychrómie z konca 18. a z druhej polovice 19. storočia, ktoré sa zachovali len fragmentárne. Ikony a iné náradie sa nachádzajú v mestách Lvov a Łańcut. V 50. rokoch 20. storočia bol ocenený ako pamiatka a začal priťahovať turistov.

Autor fotografie: Michal Borek UMWP

Zubria zvernica 46 v Mucznom

49°8'30.16"N 22°42'47.30"E GPS

Zubria farma sa nachádza na území Lesného riaditeľstva Stuposiany, asi 2 km pred obcou Muczne. Rozprestiera sa na ploche 7 ha a poskytuje možnosť pozorovať zvieratá v ich prirodzenom prostredí. Pozorovanie zvierat uľahčujú špeciálne vyhliadkové terasy vytvorené s ohľadom na turistov. Terás je tu veľmi veľa, nakoľko ide o bezplatnú atrakciu a od roku 2012 láme rekordy v obľúbenosti. Bieszczadská populácia 660 zubrov je najväčšia v Európe. Jeho novodobá história nie je dlhá, pretože zubry boli do Bieszczad privedené v roku 1963 a prvá aklimatizačná ohrada sa nachádzala v lesnom hospodárstve Stuposiany. Jedince vypustené do voľnej prírody v roku 1964, boli začiatkom bieszczadskej vetvy zubrov.

Na samotnej farme sa nachádzali zvieratá privedené zo Švajčiarska a Francúzska, potom bolo „výstavné“ stádo doplnené zubrami z Nemecka a Bieszczad. Narodili sa tu aj prvé mladé zubry. Hlavným účelom vytvorenia zvernice však nebola turistická funkcia, ale zlepšenie genetickej kondície zubrov z Bieszczad. Po pobyte vo výbehu sa zvieratá vypúšťajú do voľnej prírody v jeho

bezprostrednej blízkosti. Lesníci dúfajú, že vďaka tomu sa podarí obnoviť stádo „Horný San“.

Každý deň 9:00 – 19:00

Autor fotografie: Elzbieta Stoboda

47 Polonina Wetlińska

GPS 49°9'56.66"N 22°31'31.06"E

Polonina Wetlińska je pomerne dlhý masív (8 km), ktorý sa skladá z niekoľkých vrcholov. Najvyšším vrchom je Roh (1255 m n.m.). Je to jedno z najnavštevovanejších miest v Bieszczadoch a väčšina jeho častí sa nachádza v Bieszczadskom národnom parku (BNP).

Najvyššie časti pohoria sú pokryté subalpínskymi lúkami (t.j. Horské pastviny Poloniny), ktoré sú pokryté vzácnou vegetáciou.

Zaujímavosťou je, že ešte pred druhou svetovou vojnou sa Polonina Wetlińska - rovnako ako ostatné Bieszczady, hospodársky využívala. Bojkovia tu pásli svoj dobytok a ovce. S odkazom na staré tradície od roku 2020 správa BNP opäť povolila pasenie dobytku a postavila na trase salaš.

Symbolom Polony Wetlińskiej a jedným zo znakov Bieszczadov bola donedávna miestna horská chata Chatka Puchatka na najvyššom bode Bieszczadov. Od roku 2020 tu však prebieha stavba oveľa modernejšieho vzdelávacieho centra BNP.

Z Poloniny sa rozprestiera rozsiahla panoráma. Vidieť môžete Poloninu Caryńsku, Tarnicu, Bukowe Berdo, Piku a Ostrú Horu na ukrajinskej strane, hraničné pásmo s oboma Rawkami, Otryt, a dokonca aj priehradu na Solinskom jazere. Keď je vzduch veľmi čistý, môžete vidieť vzdialené vrcholy Gorganowa alebo Tatier. Celým pohorím prechádza červená Hlavná beskydská horská trasa.

Autor fotografie: Elzbieta Stoboda

Bieszczadský národný park 48

49°6'45.00"N 22°39'53.00"E GPS

Národný park bol založený v roku 1973 a má rozlohu 29 202 ha. Je to tretí najväčší národný park v Poľsku. Jeho sídlo sa nachádza v Ustrzykach Górnych a symbolom je rys.

Úlohou parku je chrániť najvyššie časti Východných Karpát, ktoré sa nachádzajú na poľskej strane hranice, t. j. vo veľkej miere pohorie Bieszczady, ale aj horské doliny, ktoré boli pred rokom 1944 intenzívne osídlené.

Takmer 80 % územia parku pokrývajú prirodzené listnaté a zmiešané lesy, s prevahou karpatského buka. Približne 15 % z nich sa považuje za pralesné porasty, najmä na svahoch Smereka a Malej a Veľkej Rawky. Na území BNP bolo zistených takmer 780 druhov cievnatých rastlín, z toho asi 30 východokarpatských druhov a 7 endemických druhov, vyskytujúce sa len vo Východných Karpatách. Unikátom v celoštátnom meradle je aj lesné poschodie, ktoré zaberá plochu približne 1800 ha, z čoho takmer 90 % je pod prísnou ochranou.

Čo sa týka fauny, na území parku sa môžete stretnúť so všetkými domácimi druhmi veľkých dravých cicavcov, ako sú medveď, vlk, rys, mačka divá a bylinožravce - napríklad zubor európsky a jeleň karpatský. Zoznam hniezdiacich vtákov zahŕňa viac ako 140 druhov, vrátane orla skalného a orla kríklavého, aj mimoriadne vzácných druhov ďatľov - ďatľa bieločrptého a ďatľa trojprstého.

Bieščadský Národný park je otvorený pre návštevníkov. Je tu množstvo turistických trás a náučných chodníkov. V Ustrzykach Dolnych sa nachádza Vedecko-didaktické centrum a Prírodovedné múzeum, v Lutowiskách zasa Turistické informačné a vzdelávacie centrum.

(0048) 13 461 06 10
dyrekcja@bdpn.pl
www.bdpn.pl

Autor fotografie: Elzbieta Stoboda

49 Bukové Berdo

GPS 49°5'35.00"N 22°44'26.00"E

Bukowe Berdo je považované za najdivokejšiu horskú pastvinu (poloninu) v pohorí Bieszczady. Má pretiahnutý tvar a tri vrcholy, z ktorých najvyšší má 1311 m n. m. a zvyšné 1201 m n.m a 1238 m n.m. Celý kopec je posiaty pieskovcovými skalnými výbežkami, ktoré sú na jednej strane charakteristickým znakom pohoria, na druhej strane mu dali meno „berdo“. Tak označovali Bojkovia skalnaté horské hrebene. Na jednom z takýchto výbežkov sa nachádza pamätná tabuľa venovaná Marianovi Hadlovi, dlhoročnému predsedovi skupiny GORP v Bieszczadoch.

Charakteristický pre kopec je aj krovitý javor, rastúci v nižších častiach, ktorý je pôsobivý najmä na jeseň, keď sa k blednúcej zeleni Poloniny pridáva červená farba jeho lístia. Nachádzajú sa tu aj ďalšie zaujímavé rastliny, ako napríklad hrášok východokarpatský, ostrica daktyl, ostrica skalná a plesň tymiánová, ktorá je v Poľsku mimoriadne vzácna.

Bukowe Berdo sa vyznačuje fenomenálnymi výhľadmi najmä na ukrajinskú stranu, ale môžete odtiaľto pozorovať aj susedné pohoria Bieszczad, ako sú Szeroki Wierch, Rawki, Poloniny Caryńskie a Wettlinska, Krzemień, Halicz alebo Rozsypaniec.

Najrýchlejšie sa na Bukowe Berdo dostanete z obce Muczne - asi po 1 hodine chôdze po žltej značke, ktorá sa na hrebeni spája s modrou značkou. Tá vedie už po celej dĺžke pastviny.

Autor fotografie: Elzbieta Stoboda

Tarnica 50

49°4'29.10"N 22°43'34.83"E GPS

Tarnica je najvyšším vrchom poľských Bieszczadov a zároveň jediným vrchom v Bieszczadoch, zaradeným do Koruny poľských hôr. Jej výška je 1346 m n.m. Názov hory pripomína valašské osídlenie. Slovo tarnița v jazyku Valachov (a súčasnej rumunčiny) znamená sedlo, priesmyk. A skutočne, pri výstupe na vrchol sa najprv dostanete do ostro zarezaného priesmyku, často nazývaného sedlo (1286 m n.m.), kde sa križujú červená a modrá značka, a až po približne 15 minútach sa dostanete na vrchol po žltej značke. Hrebeň Tarnice je mierne pretiahnutý a má dva vrcholové body, ktoré sprevádzajú skaly a zvyšky vojnových zákopov. Vrchol korunuje 8 metrov vysoký kríž, ktorý tu bol postavený na pamiatku pobytu pápeža Jána Pavla II. v Bieszczadoch. Kríž je obkolesený zábradlím a bolo tu osadených aj niekoľko lavičiek.

Tarnica ponúka širokú panorámu výhľadu na okolité pohoria Bieszczad, ako sú Krzemień, Halič alebo Rozsypaniec. Da sa tiež vidieť najvyšší vrch celého pohoria Bieszczady, teda Pikuj. Za jasných dní môžete vidieť na poľskej strane Tatry, na ukrajinskej strane Ostru Horu,

Poloninu Równu a dokonca aj Gorgany, na slovenskej strane Vihorlat a niekedy aj Karpaty v Rumunsku.

(drevený) kostol/cerkva

historická budova

múzeum

pamätník

turistická atrakcia

obec/mesto

prírodná rezervácia/národný park

vodná nádrž/jazero

UNIKÁTY SLOVENSKO-POLSKÉHO PRÍHRANIČIA – VÝCHOD, turistický sprievodca

Zostavil: projektový tím KST a COTG PTTK Krakov, 2020

Autor poľských textov: Elżbieta Słoboda

Grafický koncept a layout: Kreativ Gang s.r.o., Žilina, 2021

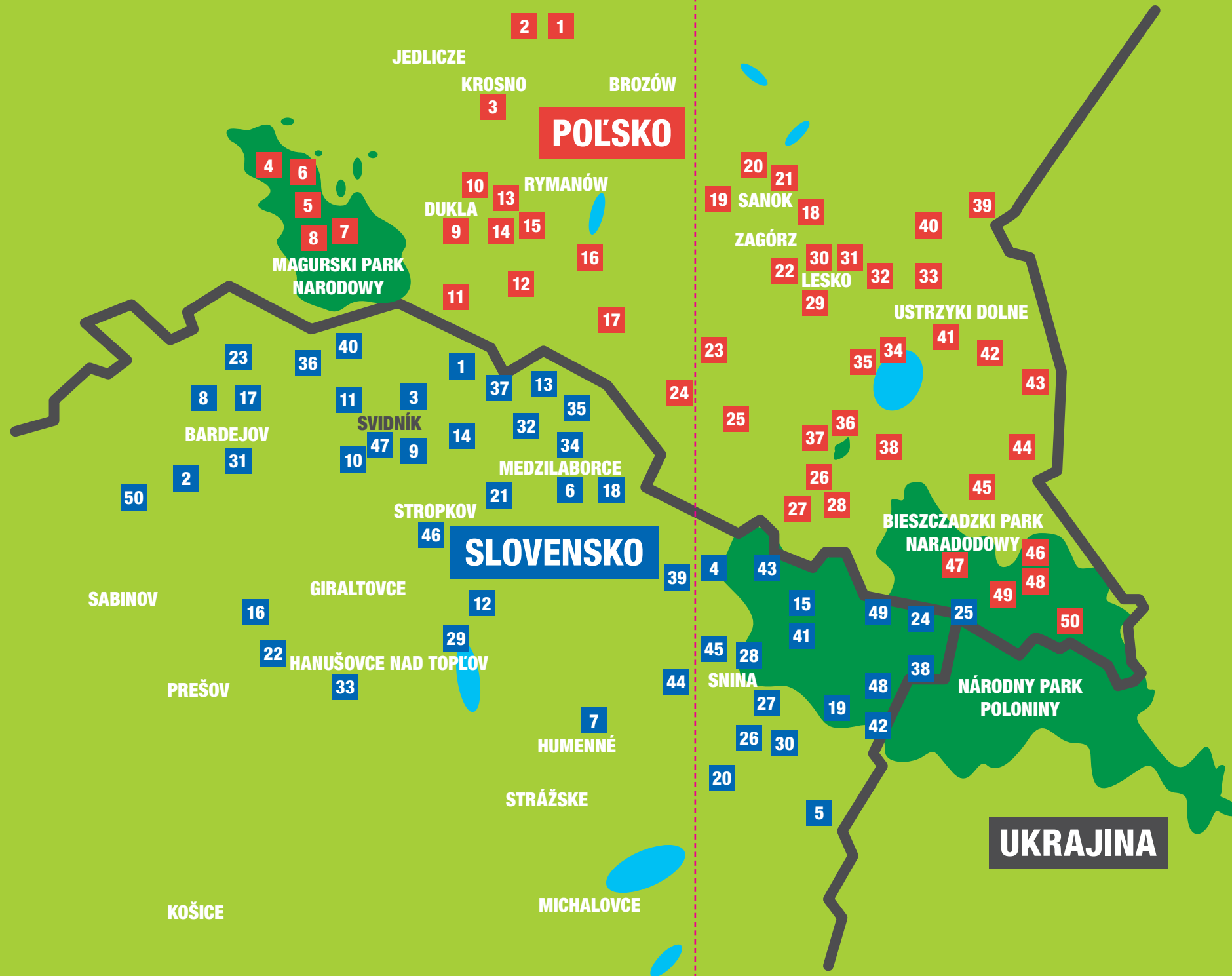
Foto na obálke: Hrad a skanzen Stará Ľubovňa, Beskydy; foto Ján Lacika

Publikácia neprešla jazykovou korektúrou.

Tlač: Kreativ Gang s.r.o.

Náklad: 10 000 ks

ISBN 978-80-99912-0-53

UNIKÁTY
SLOVENSKO-POLSKÉHO
PRÍHRANIČIA – VÝCHOD

9 788099 912053 >